

Ersta Sköndal Bräcke högskola
Institutionen för socialvetenskap
Socionomprogrammet 210 hp

Genusperspektiv i förvaltningsrättsliga domar enligt lagen om vård av unga

Gender perspective in judgments from the Administrative Courts regarding the Care of Young Persons (Special Provisions) Act

Gina Sawaya

Socialt arbete och kunskapsutveckling

SOC63, 2017

Examensarbete

Handledare: Anne-Lie Vainik

Examinator: Johanna Schiratzki

Sammanfattning

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) tillhandahåller rekvisit som vid tillämpningen av lagen ska vara uppfyllda. Syftet med denna studie var att undersöka och analysera LVU-domar i två olika län utifrån 3 §. Undersökningen har inkluderat fyra domar från Stockholms förvaltningsrätt och fyra domar från Uppsalas förvaltningsrätt. Domarna som valdes ut för denna studie baserades på 3 § LVU, främst för att kunna analysera de tre rekvisiten i lagen: missbruk, kriminalitet och annat socialt nedbrytande beteende. Domarna var baserade på samtliga rekvisit som finns i LVU. Metoden som har använts i studien var en innehållsanalys, i form av en textanalys. Resultatet av studien visar på att det finns genus specifika skillnader i de undersökta domarna.

Nyckelord

Rättstillämpning, LVU, förvaltningsrätt, ungdomar, genus, konstruktion, socialkonstruktion

Abstract

Law (1990: 52) with special provisions for the care of young people (LVU) provides legal requirements that should be met when applying the law. The purpose of this study was to investigate and analyze LVU judges in two different counties based on section 3 in LVU. The investigation includes four judgments from Stockholm's Administrative Court and four judgments from Uppsala's Administrative Court. The judgement elected for this study were based on Section 3 of the LVU, primarily to be able to analyze the three requisits in the law: abuse, crime and other socially degrading behavior. The judgments were based on all the props contained in the LVU. The method used in the study was a content analysis, in the form of a text analysis. The result of the study shows that there are gender-specific differences in the judgments examined.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 <i>Bakgrund</i>	5
1.2 Problemformulering.....	6
1.3 Syfte.....	7
1.4 Frågeställning	7
1.5 LVU - historik.....	8
1.6 LVU - tillämpning	9
2. Tidigare forskning	13
3. Metodologiska överväganden	18
3.1 <i>Tillvägagångssätt</i>	18
3.2 <i>Urval</i>	19
3.3 <i>Översikt av samtliga domar</i>	20
3.4 <i>Validitet, reliabilitet & generaliserbarhet</i>	21
3.5 <i>Etik</i>	22
3.6 <i>Metodkritisk diskussion</i>	23
4. Teoretiska utgångspunkter	24
4.1 <i>Socialkonstruktivism</i>	24
4.2 <i>Könskonstruktion</i>	25
5. Resultat.....	27
5.1 <i>Flickornas domar</i>	27
5.2 <i>Pojkarnas domar</i>	28
6. Genusanalys	30
6.1 <i>Flickor</i>	30
6.2 <i>Pojkar</i>	32
7. Sammanfattande analys.....	34
7.1 <i>Socialt nedbrytande beteende</i>	34
7.2 <i>Missbruk</i>	36
8. Diskussion.....	38
9. Referenslista	40

1 Inledning

Denna uppsats handlar om förvaltningsrätternas bedömningar i mål med lag 1990:52 med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) som utgångspunkt med fokus på genus och 3 § LVU. Studien kommer att utgå från åtta domar. Domarna kommer från Stockholms förvaltningsrätt och från Uppsalas förvaltningsrätt. Det är fyra domar från varje förvaltningsrätt. LVU 3 § tillhandahåller tre rekvisit: missbruk, kriminalitet och annat socialt nedbrytande beteende – ett av dem ska vara uppfyllt i lagens mening för att rätten ska kunna godkänna ansökan om ett tvångsomhändertagande (Eneroth, 2014).

Denna studie kommer att gå ut på att analysera domar enligt 3 § LVU, detta för att se om det finns genusspecifika skillnader i bedömningarna. Anledningen till att jag väljer att undersöka detta är att det i tidigare forskning har framkommit att det kan finnas genusspecifika skillnader i domar enligt 3 § LVU, något som inte ska förekomma. Lundberg (2015) skriver om kraven på objektivitet i bedömningen och tillämpningen av en lag.

Socialnämnden ansöker om vård enligt LVU efter att socialtjänsten (socialsekreterare) har gjort en utredning och lagt fram ett underlag för en ansökan om ett LVU. Socialsekreterarna jobbar med barn- och ungdomsvård och när ett LVU blir aktuellt så är det dem som skriver underlaget som sedan läggs fram via socialnämnden till förvaltningsrätten. Barnavården är till en stor del organiserad inom socialtjänsten. Utredarna på socialtjänsten är socionomer, varför arbetet är kopplat till det sociala arbetet (Hollander, 2006).

1.1 Bakgrund

Lundberg (2015, s. 39) skriver följande om lagar: ”Lagtext, eller mer generellt författningar, är den grundläggande rättskällan, och den är bindande för domstolar och myndigheter”. Lagboken med formuleringarna utgör en bas för arbetet som man som myndighetsperson ska utgå från. Med det sagt, så tillkommer det inga tolkningar i lagen. Lagen måste tillämpas utav en person, vilket i praktiken är omöjligt att göra utan subjektivitet (Giddens & Sutton, 2014). Tillämpningen av lagar styrs av praxis och prejudikat. Tidigare tillämpning av lagar utgör en bas för hur lagen tillämpas i verksamheten. Detta utgör en bas för att man som myndighetsutövare ska sträva efter bedömningar som är i symbios med lagen och praxis (Lundberg, 2015).

Tidigare forskning har visat att bedömningarna i domarna vid vård med stöd av LVU varierar mellan flickor och pojkar (Schlyter, 1999). Jag tolkar det som att formuleringarna i rekvisiten, särskilt rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende, lämnar utrymme för personliga tolkningar.

Genusperspektivet blir centralt då jag ämnar undersöka om det finns genusspecifika skillnader i domarna. Genusperspektivet centraliserar könsspecifika skillnader och hur de kan påverka individen på ett negativt sätt (Kullberg, 2012). Ett annat perspektiv som blir aktuellt är social konstruktion, då personliga tolkningar är ett resultat av sociala konstruktioner. Detta är en teori som problematiserar

dagens definitioner av sociala problem. Att det är sociala problem är en summa av kontexten, där olika förtryckande mönster bidrar till att man tolkar ett fenomen som ett socialt problem. Sättet man väljer att berätta om en individ och en situation i kan vara ett resultat av sociala konstruktioner (Mattsson, 2010).

1.2 Problemformulering

Av 3 § LVU 1 st framgår att: ”Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende”. Den 3 § kan tillämpas då den unge utsätter sin utveckling eller hälsa för en ”påtaglig risk” (SFS 1990:52, 3§). Formuleringen en ”påtaglig risk (SFS 1990:52) lämnar utrymme för tolkning varför jag har för avsikt att undersöka hur den påtagliga risken har bedömts i de domar som jag kommer att beskriva och analysera. Analysen görs utifrån ett genusperspektiv för att se om den påtagliga risken bedöms olika för flickor och pojkar. Den tredje paragrafen (LVU) innehåller tre rekvisit: missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet samt annat socialt nedbrytande beteende. Jag intresserar mig för samtliga rekvisit men särskilt för det tredje rekvisitet, annat socialt nedbrytande beteende, då det i sin formulering lämnar störst utrymme för tolkningar.

Beslut med stöd av 3 § LVU är myndighetsutövning (Lundberg, 2015). Beslutet är bindande och medför rättsliga verkningar. Myndighetsutövning grundar sig alltid på lag, författning eller annan härledning till de högsta statsorganen. Lagen är av tvingande natur, vilket innebär att det är möjligt att med olika medel tvinga en person till att få vård (Schlytter, 1999).

Tillämpning av lagar kräver en rad olika ställningstaganden. Det första är att bestämma vilka lagar som är användbara i fallet och samt vilken information som behövs inhämtas för att göra en bedömning om lagen är tillämplig (Lundberg, 2015). Rättsystemet syftar att vara neutralt. För att rätten ska kunna fungera krävs lagar som lägger en grund. Därefter behövs det domstolar för att definiera normerna inom rätten samt ett beslutsunderlag som tillhandahåller informationen som krävs för att förstå varför fallet är aktualiserat i domstol (Schlytter, 1999).

Socionomer jobbar i vissa fall med myndighetsutövning, vilket innebär att det är rättstillämpare. För att kunna tillämpa en lag krävs kunskap om denna, kunskap om hur lagen ska tolkas, rådande praxis samt de olika delarna i rättstillämpningen. Rättstillämpningen skiljer sig åt mellan olika yrkeskårer på grund av olika kunskapsgrunder och olika värderingar. ”Att definiera den tillvaro som bestäms vara rättsligt relevant är att utöva makt” (Schlytter, 1999, s 17). Detta får i denna studie betydelse i form av att socionomens grundkunskap kan påverka hur underlaget till en ansökan om ett LVU ser ut, vilket i sin tur kan påverka utfallet av domen. En vanlig uppfattning är att rätten är jämlik, fri, utan genus och oberoende men våra värderingar och normer är inte könsneutrala (Schlytter, 1999).

Rätten brister i sin neutralitet i könsmässiga avseenden. Pojkar och flickor behandlas olika (Schlytter, 1999). Rätten har normer och värderingar som innefattar kön. Rätten producerar och förmedlar normer om kvinnor och män (Schlytter, 1999).

Domarna har ett eget normspråk, i dessa finns det operativa sammanhang och normativa positioner. I domarna finns det ett en tolkning av normer. Domarna har en politisk och värdemässig neutralitet, det är viktigt att rättssystemet kan skilja sig från det politiska systemet – men de två systemen är beroende av varandra och samverkar. Juridisk expertis behövs för att forma lagarna och domstolarnas uppgift är att precisera de juridiska normerna. Rättssystemet behöver föreskrifter för att kunna använda dessa som beslutsunderlag (Schlytter, 1999).

”Juridikens kunskapssyn är inte vad den ger sig ut för att vara – en barriär mot subjektivitet. Rättens neutralitet framstår i detta perspektiv som en illusion” (Schlytter, 1999, s. 42).

Med hänvisning till Schlytter (1999) så brister rätten i sin neutralitet vad gäller kön. Denna studie kommer att gå ut på att undersöka om det i studiens domar förekommer könsskillnader. Schlytters (1999) forskning motiverar denna studie då hon framhåller könsspecifika skillnader i domar enligt 3 §, skillnader som inte ska finnas där.

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att utifrån ett genusperspektiv beskriva och analysera motiveringar till tvångsomhändertaganden av barn enligt 3 § LVU i förvaltningsrättsliga domar med fokus på rekvisitet socialt nedbrytande beteende. Innebörden av LVU och när lagen är tillämplig kommer att beskrivas i denna uppsats.

1.4 Frågeställning

1. Framträder genusspecifika skillnader i motiveringarna till beslut om omhändertagande enligt 3 § LVU i förvaltningsrättsliga domar och i så fall vilka?

1.5 LVU – historik

I Regeringsformens (SFS 1974:152) andra kapitel anges följande ”Var och en är gentemot det allmänna skyddad mot frihetsberövanden” (2 kap, 8 §). Denna paragraf talar om att samtliga medborgare är skyddade gentemot frihetsberövanden. Ett flertal andra lagar möjliggör ändå frihetsberövanden, varav en av lagarna är lag 1990:52 med särskilda bestämmelser om vård av unga. LVU möjliggör frihetsberövanden som egentligen är skyddade enligt regeringsformen (SFS 1974:152). Individerna är skyddade från frihetsberövanden enligt regeringsformen (SFS 1994:152) men möjliggörs ändå av diverse lagar såsom LVU, vilket gör det särskilt intressant att undersöka på vilka villkor frihetsberövanden enligt LVU görs. Socialnämnden ansöker om vård med stöd av LVU hos förvaltningsdomstolen enligt 4 § LVU (SFS 1990:52). Krav på transparens i domstol ställs enligt offentlighetsprincipen. Offentlighetsprincipen öppnar upp för allmänheten vid förhandlingar i domstol (Zila, 2013). Frihetsberövanden som görs enligt LVU är till en viss mån offentliga med stöd av offentlighetsprincipen då krav på transparens och offentlighet ställs på domstolarna, det innebär exempelvis att det är möjligt för allmänheten att delta under en förhandling i rätten och att domarna sedan blir offentliga.

Socialtjänstens barnavård syftar till att arbeta för att barn och unga ska växa upp under trygga och goda förhållanden (Socialtjänstlagen 2001:453). Barnavård kan vara både frivillig med stöd av Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) men kan också vara under tvång och då med stöd av LVU. Jag har valt att fokusera på barnavården som bedrivs med stöd av LVU. Arbetet utgår ifrån frivillighet men då oro kring ett barn kommer till socialtjänstens kännedom, genom anmälan eller ansökan, så måste en utredning inledas oavsett om ett samtycke från barnet eller vårdnadshavarna finns. Ett beslut om att inleda en utredning kan inte överklagas. Barn och unga som kan tänkas behöva socialtjänstens skydd bör prioriteras högst i utredningsordningen. Utredningstiden är fyra månader. Utredningen avslutas med en samlad bedömning av socialtjänstens utredningsmaterial. Ifall det finns ett behov av att skydda barnet eller ungdomen och vårdnadshavarna motsätter sig detta så kommer lag (SFS 1992:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga in i bilden. En rättsprincip som är av betydelse särskilt i detta sammanhang är principen om barnets bästa. Principen finns där för att stärka rätts säkerheten. Barnets bästa ska alltid beaktas, utredas och redovisas (Schlytter, 1999).

Nuvarande LVU är ett resultat av en utveckling som har skett under det senaste seklet. Första sociala barn och ungdomsvårdslagen kom 1902 och kallades för vanartslagen. Denna riktade in sig på barn som riskerade att utveckla beteendeproblem eller som hade befintliga beteendeproblem. Lagen tillkom då ett behov ansågs föreligga på grund av dåtidens industrialisering, vilket påverkade föräldrarnas förmåga och vilja att fostra sina barn. En rad åtgärder fanns att tillgå som behandlingsmetod men då dessa inte fungerade kunde länsstyrelsen besluta om att skilja barnet från hemmet (Schlytter, 1999). 1924 kom barnavårdslagen vilket oblikerade kommunerna att skapa en barnavårdsnämnd. Möjligheterna till att omhänderta ett barn fanns inom ramen för denna lag, såvida barnets hälsa eller liv var utsatt för fara. 1924-års lagstiftning delade in målgruppen i tre delar. En

gruppering var för barn som var under 16 år, som i hemmet utsattes för misshandel, vanvård eller annan fara för hälsan eller livet. Den andra grupperingen innefattade barn under 16 år som på grund av föräldrarnas oförmåga att fostra barnet riskerade att bli vanartade. Den sista gruppen innefattade barn under 18 år som var så pass vanartade att speciella uppfostringsstrategier krävdes för dess tillrättaförande. De förebyggande åtgärderna var snarlika de som fanns i barnavårdslagens föregångare vanartslagen. Dessa var i form av varningar utfärdade för barnet och föräldrarna. ”Lämplig aga” var en annan åtgärd (Schlytter, 1999, s. 155). I de båda lagarna kunde man skilja barnet från hemmet om de åtgärder som fanns att tillgå inte var tillräckliga. År 1960 kom en uppdaterad barnavårdslag, denna var snarlik föregångaren från år 1924. Vanart byttes ut mot ogynnsam utveckling. Denna lag innebar att man satsade mer på förebyggande åtgärder i form av stöd och råd. De äldre förebyggande åtgärderna levde kvar. En viktig förändring som tillkom med denna lag var att barnets samtycke krävdes om den unge hade fyllt 15 år. År 1980 kom lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Under denna tid hade man börjat se på vårdlagarna som föråldrade varför en reform ägde rum. Denna lag fick kritik då förutsättningarna för tvångsvårdsåtgärderna var för vagt utformade, varför en ny lag tillkom 1990 – den som används än idag. Lag 1990:52 med särskilda bestämmelser om vård av unga (SOU 2015:71, s. 154-159). Den största förändringen som tillkom med den nya lagen var synen på barn, som gick från att fokusera på att skydda samhället från barnen till att se till ungdomars behov av vård (Schlytter, 1999).

Vård med stöd av LVU beslutades och meddelades av länsrätten (nutidens förvaltningsrätt) efter att en ansökan från socialnämnden har inkommit. I ansökan ska information om den unges förhållanden, tidigare insatser eller åtgärder och vården som avses anordnas med hjälp av LVU tillhandahållas. Ansvaret för att den unges vårdbehov blir tillgodosett ligger hos socialnämnden. Rätten bör ha utförlig information för att kunna fatta ett fullgott beslut. Rätten beslutar om vården ska ges med stöd av LVU, de beslutar inte kring den förslagna vården. När ett beslut om vård med stöd av LVU fattas så övergår ansvaret för den unge från föräldrarna till nämndens ansvar (Prop. 1979/80:1, s. 585-587).

Företrädaren för LVU var Barnavårdslagen (BvL, SFS 1960:97) som genom SoL upphävdes 1981. Det som i BvL angavs som omhändertagande för utredning kallas i LVU-lagen för omedelbart omhändertagande – lagarna stämmer dock nära överens.

1989 lades propositionen till nuvarande LVU fram med namnet ”regeringens proposition 1989/90:81 om vård i vissa fall av barn och ungdomar”.

1.6 LVU – tillämpning

Tillämpningen av LVU beskrivs under denna rubrik utifrån ett flertal källor för att tydliggöra kraven som finns för att kunna ansöka om vård med stöd av LVU och när rekvisiten kan anses vara uppfyllda.

Regeringens proposition 1989/90:81 (s. 66) om vård i vissa fall av barn och ungdomar presenterar (propositionen till nuvarande LVU) särskilda problemsituationer i de så kallade beteendefallen (omhändertaganden med stöd av 3 § LVU). I propositionen så framkommer det att det tredje

rekvisitets formulering byts ut från ”något annat därmed jämförbart beteende” till ”något annat socialt nedbrytande beteende” för att kunna närma sig de situationer som kan aktualisera ett omhändertagande av den unge. Definitionen av det tredje rekvisitet är ett beteende som skiljer sig från samhällets normer. För att rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende ska uppfyllas så krävs det att beteendet hos den unge innebär en påtaglig risk för den unges utveckling och hälsa. Detta exemplifieras i proposition 1989/90:28 (s. 67) genom att den unge upprätthåller sig i en olämplig miljö över en längre tid.

I SOU 2015:71 (Del A, s. 44) ”Barn och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till en ny LVU” framgår det att de rådande förutsättningarna för att kunna beredas vård med stöd av LVU ska behållas, detta då rekvisiten är väl arbetade in och över tiden har en rättspraxis utvecklats som bidrar till likvärdighet och förutsägbarhet. Rekvisitet socialt nedbrytande beteende är problematiskt. Uppräkningen i förarbetena till LVU av vad som är ett socialt nedbrytande beteende anses inte vara tillräckligt uttömmande. I kammarrätten och högsta förvaltningsdomstolen har de bedömt rekvisitet på ett annat sätt än på så vis som förarbetena definierar. Det kan ha handlat om ungdomar som beteenden som exempelvis rymningar, skolfrånvaro och dataspelande som ett socialt nedbrytande beteende (SOU 2015:71 s. 304-305).

Vad gäller missbruk så beskrivs det som ett regelbundet bruk av preparat som kan leda till fara för ungdomens utveckling eller hälsa. I utvecklingen av ett beroende föreligger en fara för ungdomens utveckling och hälsa men att ungdomar använder narkotiska preparat vid enstaka tillfällen anses inte vara ovanligt. Vid vård för missbruk ska insatserna prioriteras att ges i hemmet. Om missbruket har eskalerat och ett samtycke för vården inte ges så kan det bli nödvändigt att bereda den unga vården med hjälp av LVU (Prop. 1979/80:1, s. 580-583). Vidare anges fyra olika kriterier som ska vara uppfyllda för att vård med stöd av LVU ska kunna ges, dessa är följande: 1) att ett beroende av narkotika eller alkohol föreligger, 2) att bruket är av den arten att ett behov av avgiftning eller psykiatrisk vård föreligger, 3) att en fara för den unges hälsa eller liv föreligger om vården uteblir samt 4) att fara för omgivningens hälsa eller säkerhet föreligger om vården uteblir. De två första kriterierna samt ett av de två sista ska vara uppfyllda för att vård för missbruk med stöd av LVU ska kunna ges. Missbruk definieras även som ett tvångsmässigt behov av ett medel som inte kan syras med viljan (Prop. 1979/80:1, s. 611).

En annan grund för att besluta att ungdomen ska bli vårdad med stöd av LVU är brottslig verksamhet. Enstaka brott av mildare art räcker inte för att uppfylla detta rekvisit. Brottslig verksamhet i LVUs mening definieras enligt följande: ”Det är först vid en brottslighet som ger uttryck för en sådan bristande anpassning till samhällslivet att det kan sägas föreligga ett vård- och behandlingsbehov som det kan bli fråga om att bereda den unga vården med stöd av LVU” (Prop. 1979/80:1, s. 611).

Socialtjänsten ska få möjlighet att tillgodose den unges behov av vård och då detta inte går att göra på frivilliga grunder finns LVU där för att möjliggöra att vården tillgodoses. LVU är inte till för att

primärt användas för att tillgodose samhällsskyddet. Propositionen framhåller vikten av att i första hand försöka få ett samtycke till vården av vårdnadshavaren/-havarna (Prop. 1979/80:1, s. 583-584).

Bestämmelserna som anges i LVU anser i första hand ungdomar som är under 18 år men undantag kan göras då den unges personliga förhållanden och behov uppenbart gynnas mer av att få vård inom socialtjänsten. Den övre åldersgränsen för ett LVU-beslut är, trots föregående mening, 20 år. Vården kan förlängas en viss tid därefter (Prop. 1979/80:1, s. 584).

År 1997 kom Socialstyrelsen ut med allmänna råd om hur LVU (SFS 1990:52) ska tillämpas. De tre rekvisiten inom 3 § LVU är missbruk av medel som är beroende framkallande, verksamhet av brottslig art samt annat socialt nedbrytande beteende. Beteendet måste vara av sådan art att den unge riskerar att själv ta skada. Den unges agerande kan vara ett symptom på brister i hemmiljön varför socialstyrelsen anser att socialnämnden noga bör överväga om inte även miljöindikationen bör inkluderas i ansökan om vård med stöd av LVU (SOSFS 1997:15).

Vid en bedömning om vad ett missbruk är i relation till LVU så bör utredaren överväga enligt en rad olika punkter varav den första handlar om att se till medlet som brukas. Vidare bör utredaren se till hur ofta och hur mycket medlet brukas. Att se till situationen kring bruket och konsekvenser som bruket har fått är också en del av bedömningen. Åldern och övriga omständigheter bör också vägas in i bedömningen. I jämförelse med vuxna så utvecklas ungdomar, främst flickor, ett missbruk under en kortare tidsperiod. De sociala konsekvenserna för ungdomar med ett missbruk kan bli allvarigare då den unge ofta inte har hunnit etablera eller förankra sig i arbetsmarknaden. Engångsbruk av narkotika bör inte nödvändigtvis anses vara ett missbruk. Bedömningen av vad som är ett missbruk måste ske från fall till fall dock bör socialtjänsten vid kännedom om sporadiskt narkotikabruk hålla sig underrättad om ungdomens utveckling. Ett blandmissbruk är att anse som mer riskfyllt (SOSFS 1997:15).

Vad gäller rekvisitet brottslig verksamhet så innefattar det ett krav på att brotten sker upprepade tillfällen och att de inte är av ”bagatellkaraktär” (s. 34). Rekvisitet kan också vara uppfyllt om den unge begått ett brott av allvarigare karaktär. Brottligheten måste uttrycka bristande anpassning till livet och fokus vid en bedömning ska snarare ligga vid vårdbehovet (SOSFS 1997:15).

Socialt nedbrytande beteende kan definieras som att den unges beteende avviker från de grundläggande normerna i samhället, som kan leda till en risk för ungdomens utveckling eller hälsa. Beteende bör ses och bedömas i relation till den unges ålder. Nämnden bör göra en samlad bedömning av samtliga beteenden som ungdomen uppvisar (SOSFS 1997:15).

I LVU saknas underlag för att kunna bedöma ett missbruk av anabola steroider som en del av rekvisitet missbruk av alkohol eller narkotika. Socialstyrelsen anger dock att ett missbruk av anabola steroider kan anses gå under socialt nedbrytande beteende och ligga till grund för vård med stöd av LVU. Även skolskolk är något som saknar grund för ett vård med stöd av LVU. Anledningen till detta anges vara att skola ansvarar för när- och frånvaro i skolan. Däremot kan skolskolk ligga till grund för LVU om frånvaron beror på omständigheter i hemmet. Psykiska svårigheter hos den unge utgör inte

heller någon grund för vård med stöd av LVU men även här kan undantag göras – särskilt om det socialtjänstens vårdutbud anses vara mera passande än psykiatriens utbud av vård (SOSFS 1997:15).

Lag 1990:52 med särskilda bestämmelser om vård av unga är indelad i följande delar: övergångsbestämmelser, inledande bestämmelser, beredande av vård, omedelbart omhändertagande, vården, särskilda befogenheter, upphörande av vård, förebyggande insatser, flyttningsförbud, läkarundersökning, bestämmelser om handläggningen, bestämmelser om överklagande, handräckning av Polismyndigheten, handräckning av polismyndigheten och kriminalvården, böter och övergångsbestämmelser (SFS 1990:52). Paragrafen som ligger till grund för undersökning lyder enligt följande:

”3 § Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för påtaglig risk att skadas genom missbruk av framkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende” (SFS 1990:52).

År 2012 fattade regeringen ett beslut om ett tillkalla en utredning med uppgift att se över dagens LVU och då främst se till behovet av förtydningar och förändringar (SOU 2015:71, Del A).

Sedan den nuvarande lagstiftningen trädde i kraft 1991 har en rad förändringar skett. Synen på barn har förändrats avseende rättigheter. Barnens rättigheter är numera mera framträdande i lagstiftningen. Barnen rätt till vård och skydd har blivit aktualiserat i diskussioner inom barn- och ungdomsvården. I nuläget råder det en osäkerhet kring kvaliteten och resultaten på vården som ges med stöd av LVU, ett utvecklingsområde som utredningen vill lyfta. Ett annat utvecklingsområde är stödet som ges till föräldrar vars barn vårdas med stöd av 2 § i LVU, d v s på grund av hemmiljön. Stöd efter avslutad insats är ett annat utvecklingsområde. Då vårdbehovet för en ungdom är stort ställs det krav på en god samverkan mellan de olika aktörerna, det finns exempel där samverkan har fungerat bra för att kunna samla resurserna och på så vis skapa det bästa för barnet men det finns också exempel som visar på att samverkan inte alltid fungerar (SOU 2015:71, Del A, s. 177-179).

Rekvisiten som anges i den nuvarande lagstiftningen bör behållas oförändrade vilket motiveras med att de är inarbetade och att det finns en rättspraxis kring rekvisiten som bidrar till likvärdighet och ökad förutsägbarhet. I tredje paragrafens missbruksrekvisit föreslås en förändring som i praktiken skulle innebära att ett missbruk av dopingmedel ska kunna uppfylla missbruksrekvisitet. Rekvisitet något annat socialt nedbrytande beteende bör ändras till (SOU 2015:71, s. 44).

Det finns tre slutsatser som kan dras av utredningen avseende LVU; det behövs en ny LVU, nationellt kunskapsstöd behöver fortsätta fortgå men även systematisk uppföljning och slutligen så behövs barnrättsperspektivet stärkas i relation till tvångsvård (SOU 2015:71).

2 Tidigare forskning

Detta avsnitt behandlar tidigare forskning inom bland annat området tvångsvård och genus.

Anledningen till att jag skriver om just detta är för att belysa de könsskillnader som tidigare har påvisats inom olika sammanhang, vilka motiverar denna studie.

Det sociala arbetet är ett ungt vetenskaplig kunskapsområde (Meeuwisse, Sunesson & Swärd, 2006).

Utveckling sker succesivt med hjälp av metoder och teorier som är inhämtade av andra discipliner såsom psykologin, sociologin, ekonomin och juridiken. Att det sociala ämnet är ungt får konsekvenser i form av att kunskapsutvecklingen inte har nått långt, specifikt inom juridiken – detta trots att juridiken är en central del av arbetet som rättstillämpare som socionom (Börjeson, 2010).

Kullberg (2012) skriver om vikten av genuskunskap i det sociala arbetet. De menar på att arbetare inom människovårdande organisationer har för uppdrag att bidra till positiva förändringar för män och kvinnor, att det är viktigt att inte agera könsblint vilket innebär att man skulle agera såsom om genus och kön inte är viktigt att ta hänsyn till och ha kunskap om. Det är också viktigt att inte behandla enskilda individer som representanter av kollektiv såsom män, kvinnor, pojkar och flickor. Att se enskilda individer som representanter av kollektiv missgynnar meningen med det sociala arbetet. ”Att som förskolepersonal dra slutsatsen att *alla* pojkar är stökiga eftersom att *en* av pojkarna i vissa situationer uppträder bråkigt är ett felaktigt sätt att referera till och använda sig av kunskaper om genus” (s. 7, Kullberg et al, 2012). Genusperspektivet är ett perspektiv som är viktigt att anta i det sociala arbetet, precis som med många andra perspektiv (Kullberg, 2012).

I studerandet av sociala problem har man funnit att vissa problem tenderar att uppträda främst hos kvinnor eller hos män. De sociala problemen drabbar män och kvinnor olika. Män är exempelvis överrepresenterade i statistik gällande brottslighet. År 2000 var 90 % av de som var misstänkta för att ha utövat dödligt våld mot någon annan man. Män är överrepresenterade inom statistiken för den grova brottsligheten. I vissa brottskategorier ligger kvinnorna närmre männen, rent statistiskt och detta är då brott såsom snatteri, bedrägeri och mened. Utifrån denna statistik är det logiskt att män dominerar på de fängelser som i landet. 1997 var 95 % av de intagna på fängelserna runt om i landet män. Denna statistik tycks ha förblindat forskningen inom brottslighet. För att kunna förstå orsakerna till att statistiken ser ut som den gör så måste man se till könstillhörighet, klass, etnicitet och åldern hos personerna som representerar statistiken. Man bör även se till hur kulturella tillhörigheter påverkar statistiken (Kullberg et al, 2012).

Från 1990-talet fram till 2000 talet ökade alkoholkonsumtionen med 20 %. Ökningen består främst av ökat antal konsumtionstillfällen. Män har ett dubbelt så stort intag av alkohol, jämfört med kvinnor. Fyra av fem personer som dör av sjukdomar som är relaterade till alkohol är män. En faktor till att statistiken ser ut på det här sättet är att det länge har varit tabu för kvinnor att dricka alkohol. Konvergenshypotesen utgår från ett perspektiv som för fram att kvinnor och mäns alkoholvanor håller på att balanseras. Kvinnor är underrepresenterade även när det kommer till narkotikamissbruk. Vägen

till ett narkotikamissbruk skiljer sig åt mellan män och kvinnor. Kvinnor tenderar att från drogdebut till ett tungt drogmisbruk ha en snabbare väg än männen. Kvinnor tenderar att i större utsträckning använda droger för att dämpa ångest eller avskilja/skydda sig från det verkliga livet (Fäldt & Kullberg, 2012).

Män är överrepresenterade i statistiken gällande plötsliga/våldsamma dödsfall. Självordsfrekvensen för män är tre till fyra gånger högre än för kvinnor. Män tenderar att ha svagare nätverk, vilket tros ha ett samband med frånskildas män högre dödlighet i jämförelse med andra grupper av män och kvinnor (Fäldt & Kullberg, 2012).

Tidigare forskning har visat att det finns skillnader i socialutredningar. Socialsekreterare väljer ofta att betona yttre attribut när det gäller pojkar med sociala problem jämfört med att de för flickor väljer att betona inre attribut för att beskriva de sociala problemen. När socialsekreterare ska beskriva flickors sociala problem tenderar de att fokusera på de emotionella aspekterna av problemet. Annan forskning visar att flickor lättare hamnar i en offerposition samtidigt som pojkar fördöms hårdare för exempelvis sitt missbruk. Riskerna med att bedömningarna skiljer sig åt är att det kan få konsekvenser i form av att behandlingen ges på felaktiga premisser. Det är vanligt att flickor objektifieras som passiva, att de blir till ett föremål för deras situation medan pojkar blir till subjektiv som förväntas kunna visa på handlingsförmåga för de problem som de har (Fäldt & Kullberg, 2012).

Laanemets och Kristiansen (2008) skriver i sin rapport om hur ungdomar som behandlas på boenden av Statens institutionsstyrelse (SiS) behandlas olika baserat på deras kön. Pojkarna skulle disciplineras och infoga sig medan flickorna skulle stärkas. Uttrycks- och beteendemöjligheterna varierade mellan könen. Pojkarna tilläts inte att uttrycka sig på samma sätt som flickorna fick göra, pojkarna skulle inte visa osäkerhet, oro eller vara ledsna. När personalen kommunicerade med pojkarna var de ofta rakare och mer direkta, det uppfattades som ett auktoritärt förhållningssätt. När personalen kommunicerade med flickorna var de mer försiktiga och avvaktande. Personalen hade högre tolerans mot flickorna när det kom till regelbrott och påföljande konsekvenser.

Historiskt sett har fler pojkar än flickor blivit vårdade med stöd av LVU, även efter barnavårdslagen blev till LVU. Fördelningen mellan pojkar och flickor är jämnare när vården ges med stöd av socialtjänstlagen. Studier har enligt Schlytter (1999) visat att flickor som blir vårdade med stöd av LVU ofta har problematik i form av vagabondering, missbruk, rymningar, umgänge i olämpliga miljöer samt suicidförsök. Pojkarnas dominerande anledningar till vård med stöd av LVU var stöld, våld, misshandel och skadegörelse. Flickors sexualitet omskrivs i journalen och där ligger vikten på att det är ett avvikande beteende och att det föreligger en risk för att bli smittad med sexuellt överförbar sjukdom. Sexualiteten nämns sällan i pojkars journaler. Vad gäller kriminalitet så är detta ett återkommande tema i anteckningar om pojkar. Flickor förekommer också inom ramen för kriminalitet men då handlar det om mindre företeelser, såsom snatteri. Flickor tenderar att rikta det destruktiva beteendet inåt, mot sig själva medan pojkar tenderar att i första hand rikta det utåt, mot samhället och

mot andra. Könsskillnaderna i domarna kan förklaras med de allmänna könsrollsnormerna som finns i samhället (Schlytter, 1999).

Rätten brister i sin neutralitet i könsmässiga avseenden. Män och kvinnor behandlas olika. Rätten har normer och värderingar som innefattar kön. Rätten producerar och förmedlar normer om kvinnor och män (Schlytter, 1999).

Verkligheten ringas in med stöd av rättsreglerna. För att kunna skapa rättsregler krävs det att lagstiftningen ger en bild av verkligheten. För att kunna tolka en lag krävs det att en tolkning av lagutformningen finns. Den juridiska informationssökningen begränsar möjligheten till att tolka en lag subjektivt. Bevisteorin är en teori som används i tillämpningen av en lag genom att verkligheten delas upp i delar som var och en ska säkerställas – antingen genom tekniska bevis eller också genom en bedömning som bygger på en hög sannolikhetsgrad. Den juridiska metodläran bygger på att man i bedömningar använder sig av överväganden och värderingar – inte känslor. Värderingar och känslor är nära förknippade med varandra, vilket kan försvåra användandet av värderingar i en bedömning då dessa istället kan bestå av känslor. Ett exempel på detta är när man i bedömningen använder sig av observationer, vilket inte är en objektiv upplevelse. Under observationer använder man sig av tolkningar och urval, där känslor också kan spela in och påverka urvalet och tolkningen. Lagstiftningen är utformad för att skapa neutralitet men principer och konstruktioner av rättslig natur legitimerar vissa värderingar, framför andra (Schlytter, 1999).

Regeringsformen (SFS 1974:152) anger i 1 kap 4 § att riksdagen är det främsta lagstiftande organet. I regeringsformen 1 kap, 2 § stadgas det att lagarna ska vara neutrala. Frågan om män och kvinnor behandlas lika inför lagen måste relateras till verkligheten då rättsregeln i sig inte ger tillräcklig vägledning om neutralitet. Förarbetena till LVU ger inte tillräcklig information om flickors och mäns asocialitet. Det anges inte att ungdomsbrottslighet i första hand är pojkbrottlighet. Inte heller anges det hur vägen till ett missbruk skiljer sig åt för pojkar och flickor. Följderna av ett drogbruk ser olika ut för flickor och pojkar, vilket inte anges i förarbetena till LVU – detta trots att missbruk är ett av rekvisiten i LVU. När kunskapen om detta döljs i förarbetena så missar man hur rekvisitet missbruk har olika relevant för flickor och pojkar (Schlytter, 1999).

Det tredje rekvisitetet i LVU, annat socialt nedbrytande beteende har inte relaterats till flickor, vilket kan tolkas som att lagstiftaren inte har haft den särskilda problematiken för flickor i åtanke. LVU är formellt neutral men konkretiseringen av lagarna, såsom i de allmänna riktlinjerna, riktar sig främst till pojkars verklighet vad gäller det sociala. Pojkar är därmed normen för LVU. Flickor kommer att bli problemet i 3 §, då den inte är utformad för att kunna tillämpas för flickor. Flickor faller utanför bestämmelserna som reglerar socialtjänstens prioriteringar av resurser.

Rättssäkerhet är en rättslig konstruktion som syftar till att å ena sidan ge individen möjlighet till påverkbarhet och förutsägbarhet och å andra sidan till att skydda individen mot villkorlighet från myndigheters sida. Rättssäkerhet är något som alla eftersträvar men i verkligheten kan denna princip strida mot andra värden (Schlytter, 1999).

I rättstillämpningen spelar föreställningar, känslor och värden en roll. Lagtillämparens känslor och erfarenhet påverkar utfallet av bedömningen. Grunderna till ett LVU presenteras skriftligt och därefter sker en muntlig process. Domstolen grundar sin bedömning på socialnämndens ansökan om vård enligt LVU, varför domstolen är beroende av socialtjänstens förarbete. Domstolen har en skyldighet att utreda förhållandena, till sådan utsträckning att en bedömning därefter kan göras (Schlytter, 1999).

Innehållet i rätten ska definieras av dem som rätten berör. Om det är en annan grupp, som är privilegierad, som definierar innehållet i rätten så kommer inte behovsdefinitionen bestå av gruppens behov av erfarenheter. Det förtryckande mönstret består. Kvinnors intressen och behov måste definieras av kvinnor, annars kan inte de gemensamma eller könsspecifika erfarenheterna läggas som grund för rättigheterna. En definition av patriarkatet är mäns makt över tänkandet (Schlytter, 1999). I förarbetena till LVU anges en rad olika beteenden som är tillämpliga under LVUs tredje rekvisit, annat socialt nedbrytande beteende. I en undersökning gjord på LVU-domar (avser endast flickor) framkommer det ett flertal beteenden som har legat till grund för beslut om vård med stöd av LVU, vilka inte angivits i förarbetena till LVU, dessa är: psykisk störning, sexuellt beteende, misshandel och övergivna flickor. Undersökningen finner ett flertal definitioner av ett annat socialt nedbrytande beteende gällande flickor, där det beteendet som mest frekvent var återkommande i LVU-domarna var psykisk störning i kombination med suicidförsök. Andra beteenden som förekom i flickors LVU-domar var flickors som var rädda för deras pappa på grund av misshandel, asocialitet på grund av att föräldrarna inte kan/vill ta hand om flickan. Ett annat beteende som fanns i domarna och som kunde definieras som ett annat socialt nedbrytande beteende var ett sexualliv som innefattar flera olika sexpartners under en längre tid, en sexpartner som bor på flyktingförläggning samt sexpartner som är äldre än flickan (Schlytter, 1999).

En missbruksbedömning är enligt förarbetena till LVU relativt och förutsätter en helhetsbedömning. Det är en prognostisk bedömning, det vill säga en bedömning av hur vida bruket av alkohol/narkotika/andra medel medför konsekvenser för den unges hälsa och utveckling. Schlytter (1999) lyfter fram problemen med definitionen av ett missbruk och skriver bland annat följande; ”Missbruk är lika med de sociala beteenden som kan sättas i samband med bruk av beroendeframkallande medel och som samhället inte accepterar därför att de innebär att ungdomar kan komma att skada sin hälsa och utveckling” (s. 108). För att kunna konstatera ett missbruk krävs teknisk bevisning för att kunna utesluta samhällsvärderingar och subjektiva bedömningar. I en missbruksbedömning måste bruket styrkas men även de beteenden som samhället inte accepterar måste styrkas och detta sker genom teknisk bevisning, polisiära ingripanden, ungdomens egna berättelser samt iakttagelser av andra. I en undersökning av vad som bedöms som ett missbruk för pojkar respektive flickor så framkommer det att bedömningen inte är enhetlig. Pojkar kan konsumera vid varje veckoslut, utan att det nödvändigtvis bedöms som ett missbruk. Det krävs mer, såsom att pojken dricker under dagen eller prövar narkotika för att det ska ses som ett missbruk. För flickor

bedöms ett missbruk föreligga vid enstaka berusningstillfällen, då de inte har kunnat ta hand om sig själva. Det som är en accepterad alkoholkultur för pojkar, är ett missbruk för flickor (Schlytter, 1999).

3 Metodologiska övervägningar

I detta avsnitt kommer jag att skriva om hur jag har valt att genomföra den här studien.

Tillvägagångssätt, urval, validitet, reliabilitet, generaliserbarhet och etik är underrubrikerna. Jag har i denna studie valt att göra en innehållsanalys. Denna metod passade min studie då jag skulle undersöka domar utifrån en kvalitativ utgångspunkt. Jag strävade efter objektivitet varför denna metod passade studien bra (Bryman, 2011). Jag kommer att beskriva på vilket sätt denna studie är generaliserbar. Under etik så kommer jag att presentera Vetenskapsrådets fyra principer.

3.1 Tillvägagångssätt

För att få en översikt på kunskapsläget inom det här ämnet har jag gjort en databassökning, vilket innebär att jag har använt relevanta sökord för att söka efter information i databaserna (Bryman, 2011). Databassökningen har gjorts i följande databaser: SocIndex, social services abstracts och Google scholar. Sökorden som har använts är: skillnader i domar, Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga, children in custody och Care of Young Persons Act. LVU har översatts till Care of Young Persons Act av socialstyrelsen (socialstyrelsen.se). Databassökningen resulterade inte i särskilt många relevanta träffar, varför jag väljer att presentera kunskapsläget med hjälp av litteratur.

Vidare så har jag haft mailkontakt med förvaltningsrätten i Uppsala, som efter en förfrågan har skickat en lista på ungdomar som har blivit omhändertagna med stöd av 3 § LVU, där jag slumpmässigt har valt ut 10 domar som de därefter har mailat mig. Jag har även besökt Stockholms förvaltningsrätt för att få ut domar enligt 3 § LVU. Från Stockholms förvaltningsrätt fick jag ut 5 LVU-domar som baserades på 3 § LVU.

Därefter har jag läst samtliga domar och valt ut fyra från varje förvaltningsrätt. Jag har valt att göra en meningskategorisering som syftar till att reducera informationsinnehållet i syfte att det ska bli överskådligt (Larsson, 2005). Detta gjorde jag med tabeller, där jag skrev ut rekvisiten som låg till grund för LVU vården. Innehållsanalysen karaktäriseras av en analys där de på förhand bestämda kategorierna utgör utgångspunkten för analysen (Watt Boolsen, 2007).

Jag har valt att göra en kvalitativ innehållsanalys, som innebär att man systematisk och objektivt beskriver innehållet i texten (Bryman, 2011). Det första steget i en textanalys är att tematisera materialet för att få en överblick på materialet och för att lättare kunna se på de företeelser som man ämnar undersöka (Bryman, 2011).

I LVU 3 § så finns det tre rekvisit: missbruk, kriminalitet och socialt nedbrytande beteende. När jag har behandlat mitt material så har jag främst börjat med att utgå från dessa tre rekvisit och använt dem som tre kategoriseringar. Varje rekvisit ska enligt propositionen (1979/81:1) uppfyllas med ett antal objekt för att lagen ska vara tillämpbar. Syftet med min analys var att se om det finns könsspecifika skillnader i domarna, varför jag då var tvungen att se till vad man i domen hade tolkat som ett uppfyllt rekvisit och varför jag då i sin tur hade valt att ha rekvisiten som utgångspunkt i min analys.

Det jag strävade efter var att kategorisera de företeelser som var intressanta, varför jag också valde att i min analys dela upp domarna under kategorierna flickor och pojkar. Analysen var av en jämförande natur, varför jag valde att dela upp empirin på detta vis. Bryman (2010) skriver om att en fördel med att dela upp sitt material är att man får en bättre förståelse av det särdrag som är av intresse, om man jämför den med något som liknar det. Denna typ av uppdelning funkar både i kvantitativ och i kvalitativ forskning, (Bryman, 2010). Denna studie är kvalitativ varför jag då har valt en tvärsnittsdesign för kategoriseringen av empirin. Tvärsnittsdesign innebär att man tar ett flertal fall från två enheter och ställer dessa mot varandra (Bryman, 2010). Enheterna i denna studie utgörs av Stockholms förvaltningsrätt och Uppsalas förvaltningsrätt.

I analysen av domarna i denna undersökning har jag främst sökt efter det som har uppfyllt rekvisiten, vilket har fått utgöra min kodning. Detta i enlighet med Brymans (2010) beskrivning av kodning vid en innehållsanalys. Det som uppfyller rekvisiten i domarna skiljer sig åt till en stor del mellan domarna, särskilt då rekvisitet socialt nedbrytande beteende var ett rekvisit i sju av åtta domar. Jag har särskilt uppmärksammat hur det sociala nedbrytande beteendet har beskrivits och undersökt liknande situationer mellan domarna, såsom att det exempelvis i flickornas domar förekom information om deras sexliv. Jag har exempelvis särskilt kollat på detta i mina domar. Då social konstruktion var en teoretisk utgångspunkt för denna studie har jag också kollat på hur exempelvis rekvisitet missbruket har beskrivits i domarna.

Jag har sedan valt att göra en genusanalys (Schlytter 1999; Mattsson 2010; Kullberg et al 2012, Fäldt & Kullberg 2012) för att få fram de genusspecifika skillnaderna i domarna.

3.2 Urval

I denna studie har ett bekvämlighetsurval gjorts, vilket innebär att forskaren väljer material som är tillgängligt (Bryman, 2011). Urvalet i denna studie består av fyra domar från Stockholms förvaltningsrätt och 3 domar från Uppsalas förvaltningsrätt. I empirimaterialet så är det fem domar som rör flickor och två domar som rör pojkar. Att jag valde just Stockholm och Uppsala var för att jag skulle kunna ha möjlighet att besöka förvaltningsrätterna för empiriinsamlingen, det vill säga för att kunna söka i arkiven efter domarna – vilket därmed blev ett bekvämlighetsurval (Bryman, 2011) men inte bara utifrån de geografiska förutsättningarna utan också för att de givna tidsbegränsningarna som denna studie hade. Empiriinsamlingen när empirin består av domar är ett tidskrävande arbete, varför de domar som valdes ut skilde sig åt i avseenden som när de fastställdes och vilka rekvisit som användes i domarna. Empiriinsamlingen började initialt med mailkontakt med de två förvaltningsrätterna. I kontakten med Uppsala förvaltningsrätt skickade jag en förfrågan om att få fem LVU-domar mailade till mig, kravet var att de skulle grunda sig på 3 § LVU. Deras sökning gav 118 träffar, jag fick en lista skickad till mig där jag fick välja vilja LVU-domar jag ville ha skickade till mig. Domarna i listan hade meddelats mellan år 2011 och 2016. Jag begärde slumpmässigt ut 10 domar, baserade på samtliga rekvisit men med olika fördelning mellan domarna. En av domarna

inkluderade brottslig verksamhet, varför denna senare blev till ett bortfall då den inte kunde vara med och jämföras med de andra domarna. De resterande domarna som sedan fick vara med i studien valdes ut slumpmässigt. Bryman (2011) skriver om homogena urval i studier med jämförande komponenter. Den domen blev till ett bortfall då den inte kunde vara med och analyseras då rekvisitet inte fanns med i de andra domarna. I kontakt med Stockholms förvaltningsrätt skickade jag ut en förfrågan om att få fem LVU-domar baserade på 3 § skickade till mig. De hade ingen möjlighet att göra det, varför jag då åkte till Stockholms förvaltningsrätt för att göra empiriinsamlingen genom att manuellt söka igenom arkivet efter domar baserade på 3 § LVU. Jag kollade igenom pärnarna från januari 2017 och plockade slumpmässigt ut fem domar med rekvisiten missbruk och socialt nedbrytande beteende, båda rekvisiten var inte aktuella i alla domar. En av domarna valdes slumpmässigt bort.

Anledningen till att domarna inte bara innehåller rekvisitet socialt nedbrytande beteende är dels för att ett bekvämlighetsurval (Bryman, 2011) har använts, vilket innebär att de domar som fanns att tillgå innehöll fler rekvisit än socialt nedbrytande beteende. Missbruk var ett rekvisit som ingick i flera domar, dessa valdes att inkluderas för att kunna bredda genusanalysen. Fokuset för studien var på socialt nedbrytande beteende, då det är det rekvisitet som främst inbjuder till egna tolkningar (prop. 1979/80:1; prop. 1989/90:28; SOU 2015:71) men rekvisitet missbruk har möjliggjort en bredare analys då det även i det rekvisitet har visat sig finnas könsspecifika skillnader. Domarna från Uppsala är relativt gamla, främst för att de som fanns att tillgå var äldre domar och det slumpmässiga urvalet resulterade i en variation av åldrarna på domarna.

Schlytter (1999) skriver om att LVU är utformad utifrån normer som oftare är mer applicerbara för pojkar. Pojkar är normen för LVU, varför det kan bli problematiskt när man tillämpar LVU för flickor. Pojkar är överrepresenterade i omhändertaganden enligt LVU (Schlytter, 1999; Socialstyrelsen, 2013) varför det blir särskilt intressant att främst undersöka flickdomarna. Flickorna ses som avvikande och är inte normen för LVU (Schlytter, 1999). I SOU 2015:71 skrivs det om LVU har en välarbetad praxis, som lägger en grund för bedömningarna. Då flickorna är i minoritet i omhändertaganden med stöd av LVU är det av särskilt intresse att undersöka flickdomarna då praxisen för dessa eventuellt inte är lika utpräglad. I denna studie är det fem flickdomar och två pojkdomar med anledning av ovan angiven motivering. I samtliga domar har den unge bestridit bifall till tvångsomhändertagandet.

3.3 Översikt av samtliga domar

Flickor	Beskrivning av domen/förvaltningsrättens bedömning
Dom 1 Flicka, 17 år Meddelad 2017 i Stockholm	Beslut om vård med stöd av LVU 3 § utifrån missbruk och ett socialt nedbrytande beteende.

Dom 2 Flicka, 16 år Meddelad 2014 i Uppsala	Beslut om vård med stöd av LVU 3 § utifrån ett socialt nedbrytande beteende.
Dom 3 Flicka, 14 år Meddelad 2013 i Uppsala	Beslut om vård med stöd av 3 § LVU utifrån ett socialt nedbrytande beteende.
Dom 4 Flicka, 16 år Meddelad 2014 i Uppsala	Beslut om vård med stöd av 3 § LVU utifrån ett missbruk och ett socialt nedbrytande beteende.
Dom 5 Flicka, 15 år Meddelad 2017 i Stockholm	Beslut om vård med stöd av 2 och 3 §§ LVU utifrån brister i omsorgen och ett socialt nedbrytande beteende.
Pojkar	Beskrivning av domen/förvaltningsrättens bedömning
Dom 1 Pojke, 17 år Meddelad 2017 i Stockholm	Beslut om vård med stöd av LVU 3 § utifrån ett socialt nedbrytande beteende.
Dom 2 Pojke, 17 år Meddelad 2017 i Stockholm	Beslut om vård med stöd av 3 § LVU utifrån ett socialt nedbrytande beteende och ett missbruk.

3.4 Validitet, reliabilitet & generaliserbarhet

Syftet med undersökningen var utifrån ett genusperspektiv beskriva och analysera motiveringar till tvångsomhändertaganden av barn enligt 3 § LVU i förvaltningsrättsliga domar. Bryman (2011) skriver om validitet, att man i en studie undersöker det man ämnar undersöka. För att kunna undersöka de förvaltningsrättsliga domarna så tog jag del av domar som förvaltningsrätten hade beslutat om, detta för att vidare kunna göra en genusanalys och besvara min frågeställning. Ett helhetsperspektiv kan inte garanteras i denna studie. Jag har analyserat det som rätten har skrivit om ungdomarnas situation, det finns annan information som jag inte får ta del av. Detta i form av socialnämndens ansökan om vård med stöd av LVU, som innehåller mer information om ungdomarnas livssituation (och i sin tur anledningar till att man har ansökt om vård med stöd av LVU) än det som framkommer i domarna. Ungdomens perspektiv, föräldrarnas perspektiv, socialtjänstens perspektiv och andra inblandades perspektiv kan bli förenklat och ett helhetsperspektiv kan vara svårt att uppnå med anledning av att

informationen i domarna är kortfattad och sammanfattad. Reliabiliteten, att undersökningen är replikerbar (Bryman, 2011) kan för denna studie vara svår. Bryman (2011) skriver om att det kan vara svårt att replikera en kvalitativ undersökning, då externa faktorer kan påverka resultatet. Denna undersökning kan vara svår att replikera då domarna är anonyma och i princip inte skulle kunna gå att finna igen. Samtidigt så har jag strävat efter att vara objektiv och transparent i mitt tillvägagångssätt och i resultatet och analysen. Jag har funnit ett mönster i domarna som möjligen går att återupptäcka, detta utifrån stöd av tidigare forskning som har verifierat mönster som även har funnits i min undersökning. Bryman (2011) skriver om generaliserbarheten i undersökningar med ett bekvämlighetsurval och att det kan blir svårt att generalisera resultatet då urvalet är att anse som ett stickprov.

3.5 Etik

Jag har valt att anonymisera domarna då de innehåller personuppgifter och känsliga uppgifter om ungdomars livssituationer, detta trots att de är offentliga. Då jag har använt mig av citat och har uppgett län och tid för beslut så skulle domarna i praktiken kunna hittas och därmed inte längre anses vara anonyma.

Jag är medveten om att könsdefinitionen är fyrkantig. Jag har delat in domarna utefter kön baserat på vad motparterna heter, vilket i verkligheten kan vara oförenligt med hur individen definierar sig själv gällande kön.

Vetenskapsrådet (2002) har utformat fyra forskningsetiska principer. Informationskravet är en utav dem och innebär att forskaren har till uppgift att informera den som berörs av forskningen om syftet med undersökningen. Domar är offentliga, vilket innebär att allmänheten har rätt att ta del av dem, varför jag inte har behövt informera forskningspersonerna om detta. Den andra principen är samtyckeskravet, som går ut på att man som forskare ska ha forskningspersonernas samtycke till studien (Vetenskapsrådet, 2002). Även i detta fall så har jag inte frågat de berörda om samtycke, då handlingarna är offentliga och det därför inte är ett krav. Den tredje principen, konfidentialitetskravet, går ut på att personuppgifter ska förvaras på sådant sätt att inte berörda kan ta del av dem samt att de ska ges största möjliga konfidentialitet. Jag har att i så stor utsträckning som möjligt försökt att anonymisera domarna men då jag har presenterat citat från domarna så är kan jag inte säga att de är helt anonyma. Den sista principen är nyttjandekravet, som går ut på att den empiri som samlas in används endast till det nödvändiga inom forskningen (Vetenskapsrådet, 2002). Domarna har endast används i denna studie för att uppfylla syftet med undersökningen.

Domarna har under studien förvarats på sådant vis att ingen obehörig kommer åt dem och domarna kommer att förstöras när uppsatsarbetet är avslutat.

Denna uppsats berör tvångsvård, för att kunna studera domar i forskningssammanhang som inte är studentarbeten så krävs det ett tillstånd (SFS 2003:460, 3 §). En av domarna som är inkluderade i denna studie avser ett barn som är under 15 år. Enligt 18 § (SFS 2003:460) så krävs det att

vårdnadshavarna samtycker till forskningen om en person är under 15 år. Trots vårdnadshavarnas samtyckte får inte forskningen genomföras om den unge (under 15 år) förstår innebörden av forskningen och motsätter sig ett deltagande.

3.6 Metodkritisk diskussion

Bryman (2011) skriver om problematiken med att generalisera resultatet då man har gjort ett bekvämlighetsurval, något som är applicerbart i denna studie. Bryman (2011) skriver om att generalisera kvalitativa resultat, vilket kan vara svårt då det ofta är mindre undersökningar. Urvalet och valet av forskningsinriktning (kvalitativ) försvårar generaliserbarheten av studien. En annan svaghet i den valde metoden är att urvalet till en viss del inte är homogent, detta kan ha påverkat studiens resultat (Bryman, 2011). Teorierna om valdes i denna studie och som användes i analysen kan också ha påverkat resultatet, en annan inriktning på teorin hade kunnat ge ett annat resultat (Bryman, 2011).

4 Teoretiska utgångspunkter

Då syftet med denna studie är att utifrån ett genusperspektiv se efter könsspecifika skillnader i förvaltningsrättsliga domar enligt 3 § LVU med fokus på rekvisitet socialt nedbrytande beteende så har jag valt dessa två teoretiska utgångspunkter för analysen av empirin. I genusanalysen har jag bland annat använt teorin om könskonstruktion som stöd. Socialkonstruktivismen är en teori som i detta arbete har uppfyllt sitt syfte genom att möjliggöra en analys av ordval och formuleringar i domarna. Rättssociologin går ut på att studera de samhälleliga grunderna och konsekvenser som dessa får för rättssystemet. Denna typ av sociologi fokuserar på faktorer som kan påverka rättsliga beslut (www.ne.se). Jag har valt att inte använda mig av rättssociologi som teori då de befintliga teorierna skulle tänkas vara mer behändiga i min analys. I min analys så har jag exempelvis fokuserat på formuleringar av vad som anses vara ett socialt nedbrytande beteende, något som med hjälp av socialkonstruktivismen har kunnat analyseras då det är en teori som fokuserar på hur konstruktioner blir till en del av bland annat rättstillämpningen, något som är högst aktuellt för denna studie.

Rekvisitet socialt nedbrytande beteende lämnar utrymme för tolkningar (Schlytter, 1999) varför teorin om könskonstruktion blir aktuell för att möjliggöra en analys av hur genus konstrueras i motiveringar till socialt nedbrytande beteende.

4.1 Socialkonstruktivism

Begreppet som människor använder för att förstå omvärlden har tagit form och fått sin innebörd i samspelet mellan människor i en kontext som innefattar en kultur, en epok, ett språk, en religion eller inom vetenskapen. Kulturella och sociala fenomen såsom ålder, jobb, kön, miljö, natur och religion kan förstås genom att se till de tankescheman som människor använder i sitt samspel (psykologiguiden.se).

Giddens och Sutton (2014) skriver om socialkonstruktivism, vilket de definierar som att man fokuserar på hur syfte skapas genom att agera socialt. Människor har en fysisk kropp som inte existerar utanför relationernas ramar – kroppen formas och påverkas av normerna, grupperna och de sociala värderingarna som finns i gruppen. På detta vis kan man också vända detta och säga att den sociala interaktionen inte går att reducera till en diskurs eller ett samtal. Världen förstås genom processer av social natur. Människor kategoriserar världen och konstruerar denna efter kategoriseringarna vilket innebär att verkligheten skiljer sig över tid och beroende på kontext. Människan kategoriserar män och kvinnor för sig.

Ian Hacking (2004) skriver om sociala konstruktioners tre beståndsdelar. Den första beståndsdelan understryker att konstruktionen inte hade behövt finnas och att det finns innebär inte att konstruktionen hör till naturen utan att det har bestämts av konstruktionen. Den andra beståndsdelan understryker att den sociala konstruktionen är dålig. Den sista beståndsdelan består av ett påstående

som innebär att det skulle vara bättre om vi kunde förändra konstruktionen eller förändra den (Hacking, 2004).

Alla konstruktionister anser inte att konstruktionen består av tre delar utan stannar vid att vara kritiska mot det allmänna och konstatera att en konstruktion inte är given av naturen och att den inte hade behövt finnas. Många socialkonstruktivistiska läror har med genus att göra. Hacking (2004) menar att det var givet efter Simone de Beauvoirs text, det andra könet, där hon skrev att man inte föds till kvinna utan att man blir det. Många läsare har tolkat de Beauvoirs kända rad som att genus är konstruerat, varför Hacking (2004) gör kopplingen till att många socialkonstruktivistiska läror har med genus att göra. Hacking skriver följande om ordet genus i relation till konstruktioner: ”Feminister övertygade oss om att (1) genusattribut och genusrelationer är i hög grad betingade. De insisterade också på (2) att de är avskryvbara och (3) att kvinnor i synnerhet och människor i allmänhet skulle ha det mycket bättre om dagens genusattribut och genusrelationer övergavs eller radikalt förändrades” (Hacking, 2004, s. 22).

Beståndsdelarna 1-3 är förenklade och används därför av feministiska teoretiker på olika sätt. De tidiga genusteoretikerna hade en kärnidé om att genus, genusrelationer och genusattribut inte bestäms av det biologiska könet. Genus är enligt denna uppfattning en social kategori som bestäms i relation till ett brett nätverk av sociala förbindelser. Det finns andra sätt att se på genus, utefter ett flertal teoretiker. Vissa anser att begreppet genus används för att förlänga tolkningen för att se bortom könsgränserna. Syftet med genusbegreppet gynnar en viss del av medlemmarna i en social grupp, vilket man kan visa och identifiera. Man kan demaskera syftena med begreppet. Andra använder genusbegreppet på sådant vis att begreppet får meningen att individer får sitt genus genom sin handling (Hacking, 2004).

Jag kommer nu att presentera den andra teoretiska utgångspunkten för denna studie. Anledningen till att jag valde dessa två teoretiska utgångspunkter var för att de belyser den problematik som jag undersöker och blir till ett verktyg i min analys utifrån mitt syfte.

4.2 Könskonstruktion

Genusvetenskapens teoriutveckling har pågått sedan 1970-talet och är i nuläget relativt omfattande. En central del i genusteorin är att förklara könsmaktsordningen i samhället. En annan del av genusteorin är att belysa hur kön konstrueras (Mattsson, 2010).

Tanken att kön är något som konstrueras genom socialisationen eller fostringen är något som genomsyrar genusforskningen (Mattsson, 2010). Det kan vidare beskrivas som att kön inte är något som är biologiskt eller bundet till den fysiska kroppen utan kön är något som är förändringsbart. Uppfattningen av vad ett kön är och hur detta kommer till uttryck är något som skiftar beroende på i vilken historiska, social och kulturella kontext vi befinner oss i. Kvinnor förväntas uttrycka femininet och män förväntas uttrycka maskulinitet – dessa förväntningar påverkar vårt beteende beroende på hur

stark en förväntning är i sett till en kontext. Vad som uppfattas som manligt respektive kvinnligt varierar över tid (a.a.).

Frågan om hur kön konstrueras har flera svar. En del forskare har fokuserat på tanken att kön är summan av socialisationen och fostran. Detta exemplifieras genom att beskriva hur barn, flickor och pojkar, blir behandlade på olika sätt från födseln. Flickor kläs i rosa färger och pojkar kläs i blåa färger, de får olika leksaker att leka med och de blir bemötta på olika sätt. Konstruktionen av kön fortsätter i vuxen ålder då vi lär oss hur vi ska agera som kvinnor respektive män. Normerna femininet respektive maskulinitet synliggör och osynliggör önskade och oönskade beteenden. Genom denna beskrivning kan man säga att kön konstrueras med hjälp av handling och språk. Genom att vi repeterar och upprepar könsgörande handlingar så konstrueras kön. ”Vi gör kön genom hur vi talar, hur vi agerar, genom hur vi för fram oss själva och genom hur vi tolkar och bemöter andra. Genom att leva upp till föreställningar om kön både genom hur vi för fram oss själva och genom hur vi talar, vad vi uppmärksammar och synliggör, kommer vi oundvikligen att göra kön och bidra till konstruktionen av kön” (Mattsson, 2010, s. 45). Inom det sociala arbetet görs konstruktioner av kön på liknande sätt – genom att exempelvis tala om att ett barn behöver en manlig förebild så förstärker man den maskulina könsrollen (Mattsson, 2010).

Kön konstrueras i olika sammanhang och det går inte att undvika att vara en del av konstruktionen. Däremot går det att synliggöra, uppmärksamma och agera olika sätt att vara kvinna och man på och på sådant vis förändra de rådande könsrollerna (Mattsson, 2010).

En annan del som påverkar konstruktionen av kön och könsmaktssystemet är sexualiteten. Det biologiska könet delar upp individer i kön utifrån reproduktionen, alltså exempelvis på detta vis: att kvinnor är kvinnor för att de föder barn och män är män för att de inte föder barn. Den reproduktiva sexualiteten tolkas som något som finns oberoende av våra handlingar. Inom genus motsäger man sig detta argument och menar istället på att det inte finns någon sexualitet eller något kön som är mer riktigt än något annat. Det enda som finns är en konstruktion av vad som anses vara en naturlig eller en riktig sexualitet. Att föreställa sig att heterosexualitet utgör det som är normalt påverkar sättet man konstruerar kön på (Mattsson, 2010).

5 Resultat

5.1 Flickornas domar

Dom nummer ett. Flickan har varit aktuell hos nämnden sedan 2015. Socialnämnden ansökte om vård med stöd av LVU 3 § på grund av ett missbruk och socialt nedbrytande beteende. Hon åkte till USA för studier och blev frihetsberövad på grund av narkotikainnehav. När hon kom tillbaka till Sverige eskalerade hennes missbruk och det uppdagades i utredningen att hennes missbruk har bestått av injektioner av narkotika, tabletter samt att hon har rökt. Flickan har injicerat narkotika i perioder sedan 2015. Flickan berättar att hon har använt droger sedan hon var 12 år gammal. Flickan har befunnit sig i kretsar med missbrukare. Flickan anses ha ett socialt nedbrytande beteende som beskriva som att hon dels har lyckats dölja missbruket från föräldrar och övrig omgivning men också att hon har sålt sex för droger och att hon har dragits till miljöer där det finns en risk för att skadas.

X är en tjej med ambitioner och stor kapacitet. Hon har ett stort kontrollbehov och har med framgång lyckats dölja sitt missbruk och leverne från sin mor, sina vänner och i skolan. Den kompetensen har möjliggjort och bidragit till situationen som den är idag... Hennes beteende är fortsatt självdestruktivt och hon dras fortfarande till miljöer där hon utsätter sig för risk att skadas.

I dom nummer två omhändertas flickan med stöd av 3 § LVU, på grund av ett socialt nedbrytande beteende. Förvaltningsrätten motiverar domen med denna inledning:

Av utredningen i målet har det framkommit bland annat att X har skickat olämpliga bilder på sig själv till olika killar samt att hon gärna söker sig till äldre killar med missbruksproblematik. Hon har själv uppgivit att hon ibland testat hur långt hon kan gå med killar utan att veta varför.

Vidare motiveras omhändertagandet med ett exempel på att hon har varit avviken från ett HVB-hem i tio dagar och att hon under den tiden umgicks med en kille som är misstänkt för ett grovt brott och som har missbruksproblematik. Flickan har stulit från andra i skolan och därefter ljugit om detta. Ibland har hon varit avviken från skolan och när hon har varit i skolan har hon hamnat i konflikter.

I den tredje domen omhändertas flickan på grund av ett socialt nedbrytande beteende. Rätten beskriver flickan som utåtagerande, ordvalet exemplifieras i domen på följande sätt:

Under de två placeringarna har X reagerat kraftigt på alla former av regler och gränssättning samt hamnat ofta i konflikt med både okända människor och vänner... I skolan har X kastat iväg en stol av ilska som svar på ett nedsättande tillmäle. Från ett av familjehemmen framkom att X uppfattades ha varit elak mot djur. X utåtagerande beteende har vidare inneburit att hon har använt såväl våld som hot om våld mot poliser, skolan, familjehemmet och mot socialtjänsten.

Flickan bedöms ha en dålig uppfattning om hennes omvärld och hon har svårt att se konsekvenser av hennes beteende, detta gäller även riskerna som hennes beteende medför.

I den fjärde domen söker socialnämnden om vård med stöd av 3 § LVU på grund av ett missbruk och ett socialt nedbrytande beteende. Flickan har sedan 2014 missbrukat alkohol och droger. Hon uppger att hon har testat narkotika i form av spice, bensodiazepiner och cannabis. Hon uppger att cannabis är den drog hon har använt mest. Hon har testat positivt för cannabis ett flertal gånger,

senaste gången var två månader innan domen. Hon uppgav då att hon hade rökt cannabis med äldre vänner i en lägenhet några dagar innan hon skrevs in på ett HVB-hem. Hon har vistats i miljöer som är farliga och där hon riskerar att bli utnyttjad.

Förvaltningsrätten skriver att rekvisitet socialt nedbrytande beteende är uppfyllt genom att flickan vistats i miljöer där droger förekommer och att hon har hållit sig borta från hemmet. Vidare skriver de följande:

Det har hänt att hon har varit hemma hos äldre pojkar med egna lägenheter och att hon har sovit över där. Eftersom hon inte har några pengar är de oroliga för vad hon har behövt göra för att få tag på droger.

I den femte domen omhändertas flickan utifrån rekvisitet socialt nedbrytande beteende. Flickan har inte haft en fungerande skolgång sedan lågstadiet. Skolgången har präglats av många skolbyten, skolk samt konflikter med både lärare och elever. Följande beskrivs i domen om flickans sociala nedbrytande beteende avseende umgänge med äldre killar:

X har rymt hemifrån och umgått med äldre män som har utnyttjat henne sexuellt. Vid ett tillfälle i oktober 2016 påträffades hon av polisen i en bil tillsammans med några äldre män som kört olagligt och vårdslöst samt misstänktes för narkotikabrott. Polisen misstänkte även att X var narkotikapåverkad. X har vid ett tillfälle utgett sig för att vara 17 år gammal och hon planerade att ta in på hotell tillsammans med männen för att ha sex. Enligt uppgift från X mentor pratar X mycket om sex i skolan och om de sexuella kontakter hon påstår sig haft... X har förnekat de uppgifter om sexuella kontakter som har kommit fram i nämndens utredning.

Förvaltningsrätten anser att problemen sträcker sig längre än de som är kopplade till skolan.

Förvaltningsrätten anser, med beaktande till hennes låga ålder, att hon utsätter för fara genom att söka sig till riskfyllda sammanhang och miljöer där det finns en risk att hon råkar illa ut.

5.2 Pojkarnas domar

I den första pojkdomen ansöker socialnämnden om vård med stöd av 3 § LVU på grund av ett nedbrytande beteende. Pojken är ett ensamkommande flyktingbarn. Han har omplacerats en rad gånger på grund av att han inte har följt reglerna som har gällt på boendena. Han har varit utåtagerande och stört andra ungdomar. Han har inte meddelat personalen var han har varit, låtit vänner sova över på rummet samt rökt inne på rummet. Han har avvikit ett flertal gånger. Pojken har missbrukat cannabis och det föreligger en oro för att han även har missbrukat andra droger.

Han har under utredningen uppgett att han har bott på gatan när han har varit avviken... X har själv uppgett att han har använt cannabis två gånger om dagen och senast var i slutet av november 2016. Han har erbjudits stöd med att upprätta en kontakt på Maria Ungdom, men har sedan inte medverkat till behandling trots att han sagt att han skulle göra det.

Ansökan grundar sig på det tredje rekvisitet i 3 § LVU, annat socialt nedbrytande beteende.

Förvaltningsrätten skriver följande om missbruk i deras bedömning:

Nämnden har gjort bedömningen att X missbrukar narkotika och han har inte velat medverka till drogtest. Förvaltningsrätten konstaterar att X har lämnat olika uppgifter när det gäller hans bruk av narkotika och anledningen till att han inte genomfört drogtest. Förvaltningsrätten noterar också att X uppgett att han har fått cannabis av en kamrat som han, enligt egen uppgift, inte längre umgås med... Sammantaget anser förvaltningsrätten att utredningen i målet ger stöd för att X beteende avviker från samhällets grundläggande normer på ett sätt som medför att det är att betrakta som ett socialt nedbrytande beteende i lagens mening

I den andra pojkdomen blir pojken omhändertagen utifrån ett missbruk och ett socialt nedbrytande beteende. Pojken har missbrukat narkotika sedan hösten 2016. Han har testat positivt för heroin vid ett flertal tillfällen. Pojken beskriver missbruket som en del av att bearbeta tidigare tunga händelser i hans liv. Det är ostridigt i målet och klarlagt genom utredningen att X har ett missbruk av beroendeframkallande medel.

Förvaltningsrätten bedömer även att han har ett socialt nedbrytande beteende genom hans umgänge med personer som missbrukar, särskilt eftersom han själv har beskrivit svårigheten i att fullfölja pågående missbruksbehandling och stå emot droger när hans vänner kontaktar honom.

Han umgås med vänner som missbrukar heroin, varför rätten anser hans umgänge som riskfyllt. Hans sociala nätverk är begränsat, vilket anses vara en bidragande faktor till hans situation. Ungdomen tycker att hans situation numera är förändrad, varför han inte anser att det föreligger ett vårdbehov med stöd av LVU. En nämndeman instämmer och påpekar följande om hans samtycke:

Nämndemannen X anmäler skiljaktig mening och anför följande. Det är förvisso utrett att X har haft ett missbruk och socialt nedbrytande beteende som inneburit fara för hans hälsa och utveckling. Han har därvid ett vårdbehov. Hans vård kan dock ske genom det av honom lämnade samtycket. Samtycket är allvarligt menat och vården kan därför ske i friare form än i slutna vård. Ansökan ska därför avslås. I övrigt ansluter jag mig till majoritetens bedömning.

6 Genusanalys

6.1 Flickor

I den första flickdomen ansöker nämnden om vård med stöd av 3 § LVU då ett missbruk och ett socialt nedbrytande beteende föreligger. En särskilt intressant punkt i denna dom är den där det skrivs om att flickan har sålt sex mot droger, vilket beskrivs vara en av anledningarna till att man har gjort bedömningen att hennes utveckling och hälsa riskerar att skadas med anledning av ett annat socialt nedbrytande beteende. Det är nämnden som lägger fram denna information som underlag för ansökan om vård med stöd av 3 § LVU. Flickans inställning till vård enligt LVU framkommer. Det anges att hon inte förnekar uppgifterna som socialnämnden har fört fram. Vidare står det om hennes uppfattning av hennes drogmissbruk. I början av domen nämner de att hon har ett blandmissbruk, detta specificeras inte vidare och flickan uttalar sig inte om det mer än att hon säger att hon är medveten om riskerna med hennes drogmissbruk. Inga fler uppgifter gällande att hon har sålt sex mot droger eller att hon har befunnit sig i kretsar med missbrukare framkommer.

Schlytter (1999) skriver om hur rätten är beroende av socialtjänstens förarbete. Socialtjänstens presentation av flickans situation måste vara grundlig för att rätten ska kunna göra en rättvis bedömning. I detta fall har socialtjänsten (socialnämnden) endast uttalat sig om flickans sexualitet, hur de har fått denna information och innebörden av denna framkommer inte i rättsens dom. Schlytter (1999) skriver om riskerna med att inte presentera fullständig information. Saknas sådan så är det lättare att göra subjektiva bedömningar, vilket i längden kan bidra till att ett förtryckande mönster består, i detta fall att flickans sexualitet används som grund för ett tvångsomhändertagande utan att hon själv har uttalat sig i frågan i rätten. Att hon har lyckats dölja sitt missbruk från föräldrar och skola anses också vara en del av det sociala nedbrytande beteende. Rätten tycks de det fastlagt att hon har sålt sex mot droger och att detta är en del av det socialt nedbrytande beteendet, trots att det bara är socialnämnden som har lagt fram dessa uppgifter. Det är intressant att de skriver om hennes sexualitet, Schlytter (1999) skriver om hur flickors sexualitet är ett vanligt förekommande tema i socialtjänstens anteckningar medan det sällan framkommer något om sexualitet i anteckningar om pojkar, vilket anses vara förenligt med vad som framkommer i denna dom.

I den andra domen ansöker nämnden om vård med stöd av 3 § LVU på grund av ett socialt nedbrytande beteende som av nämnden och föräldrarna beskrivs som att flickan har skickat olämpliga bilder på sig själv till olika killar, att hon söker sig till äldre killar med missbruksproblematik, vagabonderande från HVB-hem, konflikter och stölder i skolan. Även i denna handlar flickans uttalanden endast om de uppgifter som inte har med det som är kopplat till hennes sexualitet.

Det socialt nedbrytande beteendet beskrivs också som att flickan testat hur långt hon kan gå med killar, utan att veta varför. Detta enligt hennes egna utsago. Att detta skulle definieras som ett socialt nedbrytande beteende är långsökt. Även i denna dom passar Schlytters (1999) uttalande om sexualitet in. Att hon testat hur långt hon kan gå med killar är inte specificerat, det lämnar utrymme för egna tolkningar däri sociala konstruktioner får plats.

I den tredje domen ansöker socialnämnden om vård med stöd av 3 § LVU på grund av ett annat socialt nedbrytande beteende. Flickan beskrivs som utåtagerande. Hon har reagerat kraftigt på alla former av regler och gränssättning och hamnar ofta i konflikter. Hon har ett vagabonderande beteende. Flickan avviker från hemmet och vistas då i miljöer som är olämpliga för en ung flicka. Många formuleringar är vaga såsom, att de skriver att hon har reagerat kraftigt, olämpliga miljöer, använt hot och är gränslös. Vaga formuleringar lämnar utrymme för egna tolkningar. Hacking (2004) skriver om sociala konstruktioner, vilket man kan relatera till dessa vaga begrepp då de lämnar utrymme för tolkning som skulle kunna missgynna flickan.

Flickans vårdnadshavares åsikt om situationen anges inte, mer än att vårdnadshavaren inte anses kunna tillgodose flickans behov.

Något som är särskilt intressant i detta fall är användningen av termen ”olämplig miljö”. En definition efterfrågas då det inte anges vad det är som är olämpligt med en miljö och varför det är särskilt olämpligt för en flicka. Det anges att miljön är olämplig för en flicka, vilket kan tolkas som att det finns olika olämpliga miljöer för en flicka och för en pojke. Bedömningen ”olämplig miljö” ska i tillämpningen av en lag bevisas med stöd av bevisteorin och då genom en bedömning med hög sannolikhetsgrad (Schlytter, 1999).

I den fjärde flickdomen ansöker socialnämnden om vård med stöd av 3 § LVU då ett missbruk och ett socialt nedbrytande beteende föreligger. I denna dom skrivs det utförligt om vilka droger det är som flickan har använt och de skiljer på flickans utsago, socialnämndens information från ansökan och vad drogtesterna har visat. Tekniska bevis har använts, något som skiljer sig från de andra flickornas domar (där missbruk är ett av rekvisiten som har använts). I denna dom talar man också om olämpliga miljöer, vilket inte heller definieras. Det utgör en risk då vaga formuleringar lämnar utrymme för egna tolkningar (Giddens & Sutton, 2014). Det anges att flickan har varit hemma hos äldre killar med egen lägenhet. Det beskrivs inte som en olämplig miljö utan det skrivs ut utan en förklaring. Det är som att man antar att meningen i sig, att en flicka är hemma hos äldre killar med egna lägenheter, ska utgöra en olämplig miljö. Likt den första domen så står det inget om flickans egna kommentarer till påståendet att hon skulle ha varit hemma hos killar med egna lägenheter. Precis som de andra domarna där det står något om flickornas umgänge med andra pojkar så står det inget om det i flickornas egna uttalanden utan då står det bara om de andra sakerna som har lett till socialnämnden har ansökt om vård med stöd av LVU. Sammanfattningsvis skriver rätten att det socialt nedbrytande beteendet består av att hon vistas i miljöer där droger förekommer och att hon håller sig borta från hemmet. Det står inte att drogerna finns hemma hos killarna utan rätten skriver ut meningen utan att beskriva detta vidare. Det är överflödigt information som inte är motiverad.

Den här domen, den femte flickdomen, är unik då det är den enda av de undersökta domarna där socialnämnden har, förutom att ansöka om ett LVU enligt 3 §, också har ansökt om ett LVU enligt 2 §. Flickan har en icke fungerande skolgång sedan lågstadiet. Hon har umgått med äldre killar. Det är intressant att rätten skriver ut att det är just äldre killar. Ordvalet är omotiverat men kan få

konsekvenser då situationen blir sedd på utifrån ett annat perspektiv. Att använda ord varsamt är viktigt i dessa domar då orden beskriver handlingar och situationer, vilka kan konstrueras om det lämnas utrymme för tolkning (Giddens & Sutton). Det står att flickan har ljugit om sin ålder då hon ville ta in på ett hotell för att ha sex med två eller flera män. Det anges att hon har blivit utnyttjad sexuellt av äldre män. I domen så står det att flickan har pratat mycket om sex i skolan och om de sexuella kontakter som hon påstår sig ha haft. Att flickan har uttalat sig om detta och att rätten då väljer att ta med det i sin bedömning är förenligt med det Schlytter (1999) skriver om att det ofta förekommer uppgifter om flickors sexliv i anteckningar, detta omotiverat. Flickans sexuella beteende fyller inte upp rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende enligt Schlytter (1999). Rätten skriver att flickan har förnekat uppgifterna om de sexuella kontakterna. I rättens sammantagna bedömning nämnder de inte uppgifterna om flickans sexliv, utan de skrivs bara ut i bedömningen utan en motivering.

6.2 Pojkar

Det man främst uppmärksammas på när man läser den första pojkdomen är att nämnden ansöker om vård enligt LVU 3 § för socialt nedbrytande beteende. Det framkommer att pojken missbrukar cannabis och att det finns en oro för att han har missbrukat andra droger. Han har kontakt med Maria Ungdom men har inte medverkat till behandling, trots att han har sagt att han skulle göra det. I den första flickdomen så sägs det föreligga ett missbruk, vilket inte styrks med drogprov men rätten väljer ändå att bifalla ansökan på grunderna att det bl.a. föreligger ett missbruk. Hans eget uttalande om sin situation är längre än vad det är i samtliga flickdomar.

I den andra domen ansöker socialnämnden om vård med stöd av 3 § LVU för ett socialt nedbrytande beteende och ett missbruk. Pojken har testats positiv för heroin vid ett flertal tillfällen. Rätten skriver att det i ansökan har framgått att pojken vistas i riskfyllda miljöer genom att umgås med vänner som missbrukar heroin. I några av flickdomarna så används begreppet olämpliga miljöer och då förklarar rätten inte vad de menar att de har bedömt som en olämplig miljö. I denna dom så har de använt ett annat begrepp för att beskriva miljön, olämplig miljö. Rätten har också beskrivit vad de menar med en olämplig miljö, vilket då är att han umgås med vänner som också missbrukar heroin. I flickdomarna så används det vagare begrepp. I denna dom så förklarar rätten varför de skriver ut vissa saker. De skriver exempelvis att pojkens samtycke inte är tillförlitligt och förklarar det genom att skriva att pojken inte har tillgodogjort sig vården då den har varit i öppen form men att han nu, sedan det omedelbara omhändertagandet, har börjat sköta sin skolgång och slutat att använda droger. Det är ett fynd att socialnämnden inte har ansökt om vård med stöd av rekvisitet missbruk också. I flickdomarna så tycks kravet för att rekvisitet missbruk ska vara uppfyllt vara lägre. Fäldt och Kullberg (2012) skriver om alkohol- och narkotikamissbrukets förändrade mönster. Det har länge varit tabu för kvinnor att exempelvis dricka alkohol men detta är nu något som håller på att ändras. Kvinnor är underrepresenterade i statistiken för narkotikamissbruk. En anledning till att man kan ha bedömt

rekvisitet olika kan vara att tabun kring alkohol och narkotika fortfarande lever kvar för kvinnor, varför man då ser allvarigare på alkohol- och narkotikabruk.

7 Sammanfattande analys

I denna sammanfattande analys kommer jag att presentera en material som är av en jämförande natur.

7.1 Socialt nedbrytande beteende

Schlytter (1999) skriver att flickor som vårdas med stöd av LVU ofta har problematik i form av missbruk, rymningar, umgänge i olämpliga miljöer, vagabondering och suicidförsök. Pojkar som blir vårdade med stöd av LVU har oftare problematik i form av våld, misshandel, skadegörelse och stöld. Samtliga analyserade domar från Stockholm har socialt nedbrytande beteende som ett av rekvisiten vid omhändertagandet. I dom 1 och 5, flickornas domar, motiveras socialt nedbrytande beteende som självskadebeteende genom att sälja sex mot droger och ett kontrollbehov som har resulterat i att hon framgångsrikt har lyckats dölja missbruket i det ena fallet och i det andra fallet beskrivs det socialt nedbrytande beteendet som en icke fungerande skolgång, konflikter med lärare och elever, utåtagerande beteende som svar på gränssättning, vagabonderande till äldre män som har utnyttjat henne sexuellt samt att hon pratar mycket om sex i skolan och om de sexuella kontakter som hon har påstått sig haft.

Schlytters (1999) uttalande om vad som är vanliga motiveringar vid beslut om vård med stöd av LVU för flickor överensstämmer med vad som har framkommit i de undersökta domarna – det som utmärker sig är bedömningen av vad som är ett socialt nedbrytande beteende är att det i båda fallen förekommer uttalanden om flickornas sexliv. I förarbetena till LVU nämns prostitution som ett exempel på ett beteende som legitimerar ett omhändertagande med stöd av LVU. Det som beskrivs i domarna om flickornas sexliv är inte förenligt med vad som enligt förarbetena till LVU definieras som prostitution. Socialkonstruktivismen som Giddens och Sutton (2014) skriver om förklarar hur den sociala interaktionen och ordval påverkar vad som definieras som verklighet, vilket är applicerbart i detta fall då en norm kring ett ord, eller en norm kring ordet prostitution används för att beskriva ett beteende som inte definitionsmässigt är förenligt med ordets egentliga mening. En annan anmärkning är man i ett fall har beskrivit männen som äldre, de har blivit kategoriserad utifrån sin ålder utan en egentlig motivation till varför ”äldre” används i beskrivningen.

I dom 1 och 2, pojkar, beskrivs det socialt nedbrytande beteendet som i det ena fallet ett umgänge med personer som brukar heroin och i det andra fallet beskrivs det socialt nedbrytande beteendet som utåtagerande, problem i HVB-hemmet i form av att han inte har hållit sig till reglerna, vagabonderande, frånvaro i skolan, sovit på gatan samt ett suicidförsök. Denna presentation är inte förenlig med det som Schlytter (1999) menar är ”klassiska” problem för pojkar – förutom utåtagerande som vidare skulle kunna tolkas som våld. Våld tolkas som en del av den maskulina

bilden som Mattsson (2010) skriver om – vilket vidare skulle kunna tolkas som ett resultat av hur könet konstrueras i socialisationsprocessen och i fostringen.

Jag vill dra paralleller mellan Schlytters (1999) uttalande om att sexualitet sällan nämns i pojkars journaler och frånvaron av information om pojkarnas sexliv i domarna som var en del av undersökningen. I flickornas domar nämndes sexualiteten medan det i pojkarnas dom inte fanns någon information kring sexliv, sexualitet eller möjliga kärleksrelationer. I en av pojkdomarna nämns det att han har kamrater som sover över hos honom på boendet, detta beskrivs inte vidare.

I den andra flickdomen beskrivs flickan som självdestruktiv. Schlytter (1999) skriver att flickor tenderar att rikta destruktivt beteende mot sig själva – ett beteende som kan förklaras utifrån de rådande könsrollsnormerna som finns i samhället. Ett uttalande som stämmer överens med det som framkommer i den första domen. Det självdestruktiva beteendet kan beskrivas utifrån det som Mattsson (2010) skriver om könskonstruktion. I den tredje pojkdomen beskrivs ungdomen som utåtagerande, något som i detta fall inte bedöms vara ett socialt nedbrytande beteende. Mattsson (2010) skriver om förväntningarna på män att uttrycka maskulinitet, vilket i en längre tolkning blir till en norm i samhället. Då en kille är utåtagerande beskrivs det inte som ett socialt nedbrytande beteende.

I den andra flickdomen framkommer det att flickan har skickat olämpliga bilder på sig själva till olika killar, hon har sökt sig till äldre killar med missbruksproblematik. Förvaltningsrätten skriver att hon själv har uppgivit att hon ibland testat hur långt hon kan gå med killar utan att veta varför. Observera de vaga formuleringarna, så som: olämpliga bilder, olika killar och äldre killar. Förvaltningsrätten avstår från en grundlig förklaring till vad de menar med uttalanden, vilket kan ses som en del i ledet av konstruktion av det sociala livet som Giddens och Sutton (2014) skriver om. Normerna utgör tolkningen av de vaga begreppen/förklaringarna för läsaren. De sociala värderingarna i gruppen påverkar sättet att uttrycka sig. Könet är egentligen inte väsentligt när det kommer till beskrivningen av vad hon har gjort med de andra personerna, att de väljer att skriva att det är just killar är enligt Mattsson (2010) en del i att konstruera kön, genom att skriva om könet som en central del i en bedömning. I den fjärde flickdomen anges det socialt nedbrytande beteendet som att hon har sovit hemma hos äldre pojkar med egna lägenheter och att hon har sovit över där. Det finns en oro för vad hon har gjort för att få tag på droger, vad denna oro grundar sig i eller om det är undersökt framkommer inte i förvaltningsrättens dom. Schlytter (1999) skriver om att LVU inte är utformad för flickor. I en undersökning av vad som har framkommit i flickors LVU-domar gällande socialt nedbrytande beteende så har det framkommit att sexuellt beteende är något som, trots att det saknas stöd för det i förarbetena till LVU, ligger till grund för ett omhändertagande med stöd av LVU. Detta är förenligt med det som har framkommit i den andra flickdomen.

I den tredje domen (flicka) beskrivs ungdomen som utåtagerande, vilket i förvaltningsrättens mening är att reagera kraftigt på gränssättning, ofta hamna i konflikter samt vagabonderande. Hon har använt sig av våld mot poliser, skolan, familjehemmet och mot socialtjänsten. Någon vidare specificering för detta finns inte. Flickan bedöms vara gränslös, även här något som inte specificeras

utan som lämnas för läsarens tolkning vilket kan härledas till socialkonstruktivismens teori om att syfte skapas genom att agera socialt.

7.2 Missbruk

Missbruk är ett rekvisit i ett flertal av de undersökta domarna. I den första domen förekommer ett missbruk hos pojken men ansökan är inte gjord med stöd av det rekvisitet utan med stöd av rekvisitet socialt nedbrytande beteende trots att det föreligger ett cannabissmissbruk.

En av flickorna använder droger vilket förvaltningsrätten definierar som ett blandmissbruk utifrån att hon har injicerat narkotika, tagit tabletter och rökt cannabis. I en annan dom misstänkts en flicka ha varit narkotikapåverkad av polisen i samband med en insats. Nämnden som ansökte om vård med stöd av LVU för den andra flickan har använt rekvisitet missbruk som en del av ansökan, förvaltningsrätten avslår ansökan som grundar sig på rekvisitet missbruk och ansökan bifalles med stöd av rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende. I dom 2 (pojke) bedöms missbruket utgöra ett flera månader långt bruk av heroin. Det nämns att heroin är en av andra droger som har används men vilka andra droger det är som har använts nämns inte i domen. I den första domen (flicka) benämns missbruket som ett blandmissbruk. I den andra domen (pojke) benämns missbruket som ett bruk av heroin och andra droger. Bruket av heroin säkerställs med hjälp av drogtester, varför det finns anledning att tro att nämnden vet vilka andra droger det rör sig om men att de har valt att inte presentera detta i sin ansökan om vård med stöd av det första rekvisitet i 3 § LVU. Detta kan vidare kopplas till socialkonstruktivismen, då de olika begreppen som används för att definiera ett missbruk kan komma att uppfattas olika och vidare få konsekvenser i form av att ett missbruk av samma droger bedöms olika. I SOSFS 1997:15 anges det att ett blandmissbruk är att anse som mer riskfyllt än ett bruk med enbart en drog eller enbart alkohol.

I den första domen (flicka) används ordet blandmissbruk, det ordet används inte i den andra domen (pojke) utan man väljer att beskriva bruket som heroin och andra droger, vilket vidare kan tolkas som en konstruktion av ord som kan komma att få konsekvenser för flickan i den första domen, då hennes ”blandmissbruk” är att anse som allvarigare än ett bruk av heroin och andra droger. Något annat som är anmärkningsvärt är att det i den första domen (flicka) anges det att hon injicerar narkotika och andra droger men vilka droger det är specificeras inte i domen. I den första pojkdomen anges det att pojken röker cannabis, något som inte kan bevisas genom drogtester varför nämnden inte ansöker om vård med stöd av det första rekvisitet i LVU 3, missbruk. Förvaltningsrätten bedömning av vad som anses vara ett missbruk varierar i domarna, vilket kan anses vara missgynnande för flickan i dom 1, då hon blir omhändertagen med stöd av det första rekvisitet i LVU, trots saknad av bevis – egentligen samma omständigheter som föreligger i den första pojkdomen. Ordens konstruktion påverkar bedömningen av vad som är ett missbruk.

I dom 4 (flicka) framkommer det att flickan har testat spice och bensodiazepiner men att cannabis är den drog som hon har använt mest, vilket har verifierats med drogprovet där 4/4 prover var positiva

på cannabis. Det framkommer att hon även har ett alkoholmissbruk. Hur frekvent missbruket är anges inte i den fjärde flickans dom vilket är förenligt med det Schlytter (1999) skriver om hur missbruksbedömning kan skilja sig åt mellan pojkar och flickor avseende hur frekvent användningen av alkohol eller en drog ska vara för att bedömas som ett missbruk. Mattsson (2010) skriver om att man genom att osynliggöra handlingar kan bidra till att konstruera kön, vilket kan tolkas som förenligt med de uppgifter som saknas i dom 4 (flicka).

8 Diskussion

Syftet med denna uppsats var att utifrån ett genusperspektiv beskriva och analysera förvaltningsrättens motiveringar i domar till tvångsomhändertaganden av barn enligt 3 § LVU med fokus på rekvisitet socialt nedbrytande beteende. I denna undersökning har jag använt mig av domar från Stockholms förvaltningsrätt och Uppsalas förvaltningsrätt.

LVU karaktäriseras av att det är en tvångsvårdslagstiftning. Den är utformad utifrån tre rekvisit: missbruk, kriminalitet och socialt nedbrytande beteende. Propositionen 1979:81/1 tillhandahåller information om hur rekvisiten ska tolkas och vad som krävs för att dessa ska vara uppfyllda. Det gör även propositionen till LVU (Prop. 1989/90:28). Undersökningen visar på att denna information inte är tillräcklig, då kravet på ett uppfyllt rekvisit skiljer sig mellan domarna. För att kunna tillämpa LVU så krävs det att det finns material som beskriver när rekvisiten kan anses vara uppfyllda. Det finns ett flertal källor med information om hur LVU ska tillämpas (Prop. 1979/80:1, prop. 1989/90:28, Socialstyrelsen, 1997, Socialstyrelsen, 2015) och en väl inarbetad praxis men trots detta skiljer sig bedömningarna av rekvisiten mellan de undersökta domarna.

Domarna var överlag sammanstämmande. De var utformade på samma sätt, innehållet och informationen som framgick var relativt lik mellan domarna. Alla domar grundade sig på rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende (och i vissa var även rekvisitet missbruk en grund till tvångsomhändertagandet), vilket bedömdes vara olika då problematiken skilde sig mellan domarna. Flickdomarna hade likheter, precis som att pojksdomarna mellan sig liknade varandra mer än mellan flick- och pojksdomarna.

Flickorna beskrevs på ett annat sätt än pojkarna. Deras sociala nedbrytande beteende beskrevs med diffusa begrepp och informationen som framgick var inte alltid motiverad, ett exempel på det är att det i vissa av flickdomarna framgick information om deras sexliv. I ingen av pojkarnas domar nämndes deras sexliv. Det är förenligt med teorin socialkonstruktivism (Giddens & Sutton, 2014; Hacking, 2004) som talar om hur begrepp och situationer används för att definiera objekt. Att använda sig av diffusa begrepp bidrar till kategoriseringen av flickor. Schlytter (1999) skriver om att information om flickors sexliv ofta framgår an anteckningar. Att flickornas domar ser annorlunda jämfört med pojkarnas är något som är förenligt med den tidigare forskningen (Schlytter, 1999). Även rekvisitet missbruk beskrevs olika i flickornas och pojkarnas domar. Pojkarnas domar var inte lika diffusa, det som beskrevs som ett missbruk motiverades exempelvis med positiva drogtest. I den första flickdomen angavs det hon hade ett blandmissbruk, något som inte vidare definierades eller motiverades vidare. Bevisteorin som Schlytter (1999) skriver om används olika för flickor och pojkar. I pojkarnas fall var det ett högre krav på bevis i form av ex. positiva drogtest i fall där nämnden har ansökt om vård med stöd av LVU 3 § och använt sig av rekvisitet missbruk. Det bör också nämnas att bekvämlighetsurvalet kan ha påverkat dessa slutsatser. Urvalet var relativt heterogent och att dra slutsatser utifrån detta kan problematiseras då förutsättningarna för domarna skilde sig åt mellan

domarna. Att åldrarna mellan de unga skilde sig åt kan ha påverkat bedömningen av vad exempelvis ett socialt nedbrytande beteende är och därmed kan det också ha påverkat resultatet.

Innebörden av LVU beskrevs utifrån bland annat propositioner där utförlig information om bedömningar finns att finna. Jag är medveten om att det bara är åtta domar i denna undersökningen men det går ändå att, i sammanhanget, dra slutsatser utifrån undersökningen. Det finns genus specifika skillnader i de undersökta domarna, vilket är förenliga med Schlytters (1999) uttalanden om könsskillnader i domar.

Att det finns genus specifika skillnader i de undersökta domarna är intressant för framtida forskning. Det kan finnas ett intresse i att undersöka fler domar, för att se om dessa genus specifika skillnader finns i fler domar. Dessa empiriska slutsatser har relevans för det sociala arbetet dels då LVU är en central del av vissa delar av det sociala arbetet och dels då aktualiseringen av de könsspecifika skillnaderna bör uppmärksammas i det sociala arbetet – för att kunna utesluta dessa skillnader i framtida bedömningar.

9 Referenslista

Artikelnummer: 1997-10-15. (1997). *Socialstyrelsens allmänna råd om tillämpningen av lagen*

(1990:52) med särskilda bestämmelser om unga. Från:
http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/12728/1997-10-15_1997_15.pdf

Artikelnummer: 2014-9-1. (2013). *Barn och unga – insatser år 2013*. Från:
<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19485/2014-9-1.pdf>

Barnavårdslagen (1960:97)

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Börjeson, B. (2010). *Förstå socialt arbete*. (2., [uppdaterade och utök.] uppl.) Malmö: Liber.

Eneroth, E. (red.) (2014). *Juridik för socialt arbete*. (2. uppl.) Malmö: Gleerup.

Fäldt, J., Kullberg, C. (2012). Genusskapande processer i det sociala arbetets praktik. I C, Kullberg., M, Herz., J, Fäldt., V, Wallroth., M, Skillmark (Red.) *Genus i socialt arbete* (s. 114-174). Malmö: Liber

Giddens, A. & Sutton, P.W. (2014). *Sociologi*. (5., rev. och uppdaterade uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Hacking, I. (2004). *Social konstruktion av vad?*. (1. uppl., 2. tr.) Stockholm: Thales.

Hollander, A. (2006). Juridik och socialt arbete. I A, Meeuwisse., S, Sunesson., H, Swärd (Red.), *Socialt arbete: en grundbok* (s. 110-128). Stockholm: Natur och kultur

Kullberg, C. (red.) (2012). *Genus i socialt arbete*. (1. uppl.) Malmö: Liber.

Kullberg, C (2012). Introduktion: Genus i socialt arbete. I C, Kullberg., M, Herz., J, Fäldt., V, Wallroth., M, Skillmark (Red.) *Genus i socialt arbete* (s. 7-34). Malmö: Liber.

Kullberg, C., Herz, M., Fäldt, J., Wallroth, V., Skillmark, M. (2012). Genus och kön som grund för konstruktioner av kvinnors och mäns sociala problem. I C, Kullberg., M, Herz., J, Fäldt., V, Wallroth., M, Skillmark (Red.) *Genus i socialt arbete* (s. 35-71). Malmö: Liber.

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Lag (1976:511) om omhändertagande av berusade personer

- Laanemets, L., Kristiansen, A. (2008) *Kön och behandling inom tvångsvård: En studie av hur vården organiseras med avseende på genus*. (Forskningsrapport, nr 1). Johanneshov: TBP. Från <https://www.stat-inst.se/contentassets/a2af0aa4a719471ebf4f1ad56ad7fd55/kon-och-behandling-inom-tvangsvard-en-studie-av-hur-varden-organiseras-med-avseende-pa-genus.pdf>
- Larsson, S. (2005). Kvalitativ metod – en introduktion. I S, Larsson., J, Lilja., K, Mannheimer. (Red.), *Forskningsmetoder i socialt arbete* (s. 91-128). Lund: Studentlitteratur
- Lundberg, K. (2015). Juridik: Rättstillämpning I K, Lundberg et al., (Red.), *Juridik: Civilrätt, Straffrätt, Processrätt* (s. 57-66). Stockholm: Sanoma utbildning
- Mattsson, T. (2010). *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis*. (1. uppl.) Malmö: Gleerup.
- Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red.), *Socialt arbete: en grundbok, 2.*, [rev. och utök.] utg., Natur och kultur, Stockholm, 2006
- Proposition 1979/80:1. *Om socialtjänsten*.
- Proposition 1989/90:28. *Regeringens proposition om vård i vissa fall av barn och ungdomar*.
- Regeringsformen (SFS 1974:152)
- Socialtjänstlag (SFS 2001:453)
- SOSFS 1997:15. *Tillämpningen av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga*.
- SOU 2015:71 del A. *Barn och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU*.
- SOU 2015:71. . *Barn och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU*.
- Schlytter, A. (1999). *Kön och juridik i socialt arbete: tillämpningen av 3 § LVU på länsrättsnivå*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Zila, J. (2015). *Straffprocess: Syftet och de grundläggande principerna I K*, Lundberg et al., (Red.), *Juridik: Civilrätt, Straffrätt, Processrätt* (s. 587-599). Stockholm: Sanoma utbildning

Watt Boolsen, M. (2007). *Kvalitativa analyser: [forskningsprocess, människa, samhälle]*. (1. uppl.) Malmö: Gleerup.

www.socialstyrelsen.se

www.ne.se